

Majanduskriisile järgnes mediakriis

Eesti meedias valitseb täbar olukord. Katkematu tööjada. Tuhande asjaga korraga tegelemine. Pidev läbipõlemisoht. Rohked ületunnid. Kohustus järjest uusi teemasid leida. Üleväsimusest tingitud vead. Stressiga kaasnev ülitundlikkus. Oht kergesti endast välja minna. Raskused ülepinge maandamisel. Katkematu hirm, et sind pigistatakse tühjaks ja visatakse tänavale. Tunnustuse puudumine ning nõrk meeskonnatöö. Suurenev survestamine väljastpoolt. Ränk kohustus omanike suuniseid arvestada, sest muidu võid kaotada koha. Toimetused on rangelt reglementeeritud, millest tohib ja millest ei tohi kirjutada või saadet teha.

INDREK VEISERIK
indrek@kesknadal.ee

Just eeltoodud sõnadega võttis Jõgeva maakonnalehe Vooremaa peatoimetaja Helve Laasik 7. detsembril Tallinnas meediaseminaril kokku tegutsevate ajakirjanike igapäevatööd, aluseks hinnangud olukorrale erinevatelt ajakirjanikelt endilt. Laasik tundis muret, et suur osa Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonna lõpetanutest on ajapikku loobunud ajakirjaniku raskest ja stressirikast tööst. Pigem minnakse näiteks PR-valdkonda, sest suhtekorraldaja saab vähemalt 1000 eurot kuus kätte ja tema töökeskkond sööb närve ajakirjaniku omast mitu korda vähem. Trükiajakirjanduses valitsevad praegu kehvad olud – sisuliselt käib trükimeedia taandumislahing, leidis Laasik.

Senine ajakirjandusmudel enam ei toimi

Euroopa uurimisprojekti MEDIADEM raames valmisid poliitikasoovitused vaba ja sõltumatu meedia toimimiseks Eestis. Neid soovitusi seminaril „Meediapoliitika: uudisajakirjandus & meediapädevus – kuidas valvekoer sõõnaks saab?“ arutati. Sõna võtsid paljud tunnustatud ajakirjandusautoriteedid. Tartu Ülikooli ajakirjandusprofessor Halliki Harro-Loit tõdes, et Euroopa ajakirjanduse ärimudel on kokku kukkunud – ajakirjandusel pole enam ressursi ja kompetentsi teha keerulistes riigivalitsemise mehhanismides korralikku analüüsi. „Kui jätkame lootusega, et liberaalne turumajandus kõik hästi paika paneb, siis see, mida me tõenäoliselt saame, ongi kliki-ajakirjandus, mis on orienteeritud skandaalidele ja meelelahutusele. Aga see, mida me ei saa, on kallid, analüütiline ja võimu teostamist jälgiv ajakirjandus,“ selgitas Harro-Loit. Samas inimesed tema sõnul just ootavad meediat rohkem analüütilisi artikleid ega suuda enam üha suuremaks paisuvat uudistemassi vastu võtta. Ajakirjanikud professori sõnul tihti ei mõista, kelle huvides on kõik see, mida nad kajastavad.

Harro-Loit ei näinud aga probleemi selles, et meedia järjekindlalt keeldub teatud inimeste arvamusi oma veergudel avaldamast. Tema sõnul eksisteerivad tänapäeval *citizen journalism* (rahvaajakirjandus) ja blogid, mis on maha võtnud selle, et teatud inimesed ei saa

enam *mainstream*-meedias sõna.

Majanduslik seis pole kiita

Meediakontserni Ekspress Grupp omanik Hans H. Luik tunnistas, et Delfi ja Eesti Päevalehe ühendamisega ei saadud nii suurt rahalist kokkuvõtet kui loodeti. Tema hinnangul olevat majandustegevus liberaalse valitsuse all üldse kehvemaks muutunud. Luik kritiseeris valitsust, et kriisi ajal 2009. aastal tõsteti Eesti Posti teenustasu. Lisaks tõsteti väljaannete käibemaksu. „Täna sellegi eest,“ ütles Luik irooniliselt. Postimehe reporter Mikk Salu alustas oma esinemist teatega, et tema teenib oma ametis tublisti üle 1000-eurost palka ja et pole sel ajakirjanikuametil häda midagi. Ta eitas kategooriliselt, et toimetustes antakse juhi-seid, mida tohib kirjutada ja mida mitte.

Salu põhjendas ka seda, miks näiteks Postimees pole soovinud põhjalikult käsitleda keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse ümber lahvatanud skandaali. Tema sõnul sel koosolekul, kus arutati keskkonnaministri skandaali võimalikku käsitlemist, teatas üks ajakirjanik, et teda see teema ei huvita, ja teine tunnistas, et tal on teised asjad pooleli. Seega Postimees lihtsalt ei näinud selles skandaalis olulisust, ja nii see teema põhjalikku käsitlemist ei leidnudki.

Salu väitel ei avalda meediaväljaanded teatud inimeste arvamusi seetõttu, et nende isikute pädevus pole enam sama, mis ta võis olla 1990-ndatel. „Tsenseeritavate isikute nimekirja kindlasti ei ole,“ kuulutas ta samas kaljukindlalt. Postimehe peadirektor Erik Roose hindas praegust meediamaastiku olukorda aneemiliseks. Tema sõnul on n-õ vana rasv nüüdseks läbi põletatud ka suurtel meediakontsernidel ning säärane seisund annab end tunda ajakirjanduse kvaliteedis. Väljaannete tiraažid pidevalt kahanevad. Roose sõnul on klientide poolse pressingu vormid praegu suured. „Aneemia on akuutne,“ nentis ta. Ka Vikerraadio ajakirjanik Lauri Hussar tunnistas ajakirjanike praegust väga suurt töökoormust ja ressurside piiratust. Tema sõnul on suuremate meediakontsernide jaoks trüki-ajakirjandus tihtilugu vaid üks tegevusvaldkondi, mis aga pole alati prioriteetne; panustatakse hoopis mujale.

Peavoolumeedia vaadaku kriitiliselt peeglist

Siinkirjutaja ootas, millal küll jõutakse meedia eneseanalüüsi ja -kriitika. Kummaline, kuid lugejate usaldus meedia vastu seekord päevakorda ei tõusnudki. Loomulikult kahjustas meediaväljaandeid

Foto: Scampix

Vooremaa peatoimetaja HELVE LAASIK: Rohked ületunnid ja pidev tööstress kuulub ajakirjanike igapäevaelu.

Ekspress Grupi omanik HANS H. LUIK: „Täna“ valitsust 2009. aasta käibemaksutõusu eest.

Postimehe peadirektor ERIK ROOSE: Ajakirjanduse aneemiline olukord on akuutne.

Sotsiaalteadlane ÜLO VOOGLAID Tallinna TV-le: Meil on siiani üsna palju valdkondi ajakirjanduses käsitlemata. Ajakirjanike ettevalmistus on selline, mis ei võimalda probleemide põhjusi avastada.

mõjutavate maksude tõstmine kriisiajal nende huve. Kuid see on vaid pool põhjendusest, miks väljaanded siplevad raskustes. Soovimata küll olla kriitiline kolleegide suhtes personaalselt, tuleb siiski tunnustada, et suuremad meediaväljaanded on ennast teatud mõttes ise nurka mänginud.

Palju on vahepealsest aastate jooksul *mainstream*-meedias levitatud n-õ ilusaid valesid euro ja Eesti igapäevaelu kohta. Kriisiajal, kui tulnuks valitsust kritiseerida, tegeldi hoopis selle kiitmisega. Samas oldi kogu aeg ametis Keskerakonna esimehe ja Tallinna linnavalitsuse vigade otsimisega. Rahvaliit kõrvetati poliitikamaastikult minema, kuigi too erakond ühendas kümneid tuhandeid maainimesi. Villu Reiljani juhtum polnud võrreldav nende skandaalidega, mis nüüd Reformierakonna kohta on päevavalgele tulnud. Miks peaks Eesti meediatarbija, kelle rahakott liberaalses turumajanduses samuti üha tühjeneb, kaasa minema Rütli, Savisaare ja Reiljani meediapeksuga?

Eesti meedia tegi ilmselt vea ka siis, kui lasi end liigselt mõjutada pronksiöö sündmustest. Pärast pronksiööd valiti vale strateegia. Aktiviseerumise asemel leidis 2007. aastal aset hoopis tardumus, kuigi just siis oleks pidanud meedia muutuma sama aktiivseks ja julgeks valvekoeraks kui ta on seda praegu. Paraku mindi lihtsama vastupanu teed, ja nüüd tuleb selle eest maksta lugejate usalduse kaotusega.

Kontseptsioon, millele meedia aastaid tagasi üles ehitati, lihtsalt enam ei toimi. Polegi imes, et tiraažid langevad ja lugejad teatud meediaväljaandeid ei pruugi enam usaldada.

Loe Jaak Uibu kaebust Postimehe kohta lk 3

Juhtkiri

Veel pole hilja päästa Eesti demokraatia!

SIRET KOTKA

MTÜ Ausad Valimised juhatuse liige

Rahva usaldus poliitikute suhtes ja poliitika vastu laiemalt on märgatavalt lüüa saanud. Suuresti on see tingitud tõsiasjast, et juba ammu ei julgeta rääkida tegelikelt probleemidest meie riigis. Ikka ja jälle proovitakse pea jaanalinnu kombel liiva sisse peita. Ausast debatist ja avatud dialoogist on saanud võõrnähtused. Enesetsensuuri alla surutud neljas võim ehk meedia kas ei suuda või ei taha juba pikemat aega rääkida painavatest elumuredest. Pole siis ime, et eesti rahvas on poliitikat võõrandunud. Sellised protsessid ajendasid mind ja Tallinna Ülikooli professorit Rein Ruutsood looma MTÜ Ausad Valimised – me mõlemad usume, et Eesti demokraatiat annab veel päästa.

Nimi *Ausad Valimised* eeldaks, nagu seisaksime üksnes vabade, ausate ja läbipaistvate valimiste eest. Tegelikult on meie tegevus laiem. Korraldame hiljuti üllatavalt menuka loengusarja koondnimetuse all „Kuidas tehakse Eestis demokraatiat?“. Selle eesmärgiks oli selgitada, kuidas võimu- ja jõustruktuurid massimeediaga kokku kasvavad.

Poliitika Õhtukoolis, mis koosnes kuuest loengust, avasime teemad, mida üldsus on küll põgusalt käsitlenud, aga korralikku ja hädavajalikku süvavaadet pole neile seni tehtud. Loodame, et avatud ja elav mõttevahetus ning erinevate poliitiliste, sotsiaalsete jt koosluste koostöö aitavad kaasa pettuste ja valijatega manipuleerimise paljastamisele.

Poliitika Õhtukool oli eriline just värsketel, aktuaalsetel ja ajakajalistel teemadel. Esinesid oma valdkonna arvamusiõidrid. Ettepanekuid sõna võtta tegime paljudele, ent vaid julgemad sõandasid kutse vastu võtta. Näiteks maadevahetuseprotsessi käsitleval loengul esines teiste hulgas ka kohtu- alusest Riigikogu liige Ester Tuiksoo. Parteide rahastamisest julgesid

KESKMÖTE: Ausast debatist ja avatud dialoogist on saanud võõrnähtused.

kõnelema tulla vaid IRL-i kunagine juhtpoliitik Jüri Möis ja Keskerakonna peasekretär Prit Toobal. Teised parteid leidsid üsna fantaasialennulisi vabandusi, et mitte osaleda. Õiguskaitseorganite aktsioonidest ja Indrek Põdra kurikuulsast juhtumist rääkisid endised kriminaalpolitseinikud Kalle Klandorf ja Gunnar Ränkel. On tähelepanuväärne, et nii kaitsepolitsei kui ka prokuratuuri esindajad pelgasid avalikkust ega leidnud võimalust rahvale oma tegevuse kohta selgitusi jagada.

Riigikogu liige Yana Toom ja endine suursaadik Mart Helme kõnelesid opositsiooni rollist ja osatähtsusest Venemaa ja Eesti ühiskondades. E-valimiste eduloo müüdi purustasid Riigikogu liikmed sotsiaaldemokraat Jaak Allik ja keskerakondlane Mihhail Stalnuhhin. E-valimiste põhiseadusele mittevastavusest tegi väga asjaliku ettekande vandeadvokaat Jüri Sirel.

Viimane, kuues ja vast kõige kuumemaks kiskunud loeng käsitles meedia manipuleerimist lugejate, vaatajate ja kuulajatega. Mõtlemapanevate ja värvikate seisukohtadega esinesid teadlane Raivo Palmaru, kolumnist Martin Helme ja meediaanalüütik Mart Ummelas. Eesmärgiks oli suunata kodanikke arutlema ühiskonnakesksete konfliktide üle saamaks vastuseid küsimustele, miks mõni skandaal puhutakse hoogsalt üles, teine aga surutakse kiiresti maha.

Tundub, et tabasime oma valikuga naelapea pihta. Kuidas teisiti seletada rahva suurt huvi – loengusaal oli iga kord tublisti täis. Oli üllatav, et käsitletu erutas ka peavoolumeediat, sest õhtukool kajastus Delfis, Postimehes ja Õhtulehes. Eks olnud neilegi uudne vahendada ühiskonnas poliitiliselt tautitud või vaikimisi keelatud teemasid.

Tänane esinejad, kellel oli piisavalt vaprust tulla ettekannet tegema. Siiras tänu Tallinna linnapeale Edgar Savisaarele, kes julgustas mõndagi esinejat, andes meile omalt poolt positiivse tõuke tulla avalikult kõnelema. Suur tänu ka kõigile osalejatele, agaratele küsimuste esitajatele ja tähelepanelikele kuulajatele. Ilma teieta ei oleks mul täna nii suurt rõõmu meie ühisest õnnestumisest kirjutada. Ja ka rahva ootus, et järgmisel poolaastal samalaadsed loenguõhtud jätkuksid, on meile hästi teada. Hetkel võin kindlalt öelda vaid seda, et uuel aastal teeb Tallinna Televisioon kõigist kuuest senisest loenguõhtust erisaated. Hoiame sidet!

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja Urmi Reinde urmi@kesknadal.ee 6 274 583
Uudistejuht Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 571
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 274 573

Toimetuse käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post.
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Keskerakond tõuseb Jõgeval võimukoalitsiooni

Detsembri alguses muutus Jõgeva linna valitsev koalitsioon. Sõlmiti uus koalitsioonileping, mille allkirjastasid Isamaa ja Res Publica Liidu ning Keskerakonna ja viimastel kohalikel

valimistel veel osalenud Rahvaliidu fraktsioon. „Reformierakonna ja IRL-i koalitsiooni lagunemine ei olnud kiire ja ootamatu protsess. Algatus uue võimuliidu moodustamiseks tuli IRL-ilt,“ rääkis Jõgeva linnavolikogu Kesksfraktsiooni esimees Aare Olgo (*pildil*). Tema sõnul peab Keskerakond vajalikuks, et uus võimuliit pöörduks eelnevast suuremal määral näoga rahva poole ning hakkaks lahendama igapäevaseid probleeme. „Kuna Jõgeva eelarve on pingeline ning ka järgmiseks aastaks ei ole oodata olulist paranemist, siis seadsime eesmärgid, mis on tagasihoidlikud, kuid reaalsed. Tunnen heameelt, et uus koalitsioonilepe pöörab tähelepanu noorte peredega seotud prob-

leemidele ning samuti on kavas taastada linnapoolne matuse- toetuse maksimine.“

Keskerakond nõustus ka IRL-i ettepanekuga lasteaiatase

vähendamiseks ning toetati Rahvaliidu ettepanekuid.

„Uus võimuliit on positiivselt meelestatud konstruktiivseks koostööks opositsiooniga. Loodame, et Jõgeva reformierakondlased on koostöövalmis ega hakka takistama rahumeelset võimumuutust ja linna arengut,“ lõpetas Olgo.

Jõgeva linnavolikogu on 19-liikmeline. Senine koalitsioonileping oli sõlmitud 2009. aastal Reformierakonna (8 saadikukohta) ning Isamaa ja Res Publica Liidu (3 saadikukohta) vahel. Keskerakonnal on 5 ja Rahvaliidul 3 liiget. Seega jäetakse Reform linnavalitsusest välja ning võimuliit moodustatakse kõigi ülejäänud fraktsioonide vahel.

Keskerakonda astus 208 uut liiget

Esmaspäeval, 10. detsembril võttis Keskerakonna juhatus erakonda vastu 208 uut liiget. Liitunud on üle Eesti ning olulist täiendust sai Keskerakond Tallinnas ning Valga- ja Võrumaal.

„Meie selgitustöö elektrienergia tõusu vastu on maakonnakeskustes toonud väga palju positiivset tagasisidet ja ka erakonnaga liitujaid. Elektrienergia hinnatõus on inimesi väga, sest riigipoolne teavitamine pole olnud piisav,“ kommenteeris rohkeid Keskerakonda astujaid erakonna peasekretär Prit Toobal. Tema sõnul jätkub Keskerakonna töö rahvakohtumiste korraldamisel ka uuel aastal, kevadel loodetakse jõuda

ka väiksematesse linnadesse ja valdadesse. „Inimesed on poliitikat väga huvitatud ning neil on palju küsimusi ja veel

rohkem häid mõtteid. Läheme kohale ja kuulame nad ära ning toome inimeste mured ja ideed ka Toompeale. Mul on väga hea meel, et liitunute hulgas on palju aktiivseid inimesi – teiste seas ettevõtjaid, koolijuhte, arste ja õpetajaid.“

Kus see suur võõrandumine siis on? – tahaks Kesknädal teada. „Harta 12“ koostajad ju muust ei rääkinudki kui Eesti inimeste võõrandumisest ja poliitika kaugusest. Võib-olla on hoopis poliitikut võõrandanud meie inimestest?

Keskerakonna valimisvõlad lõppemas

Keskerakond tasus sel nädalal viimase makse viieaastase tähtajaga pangalaenu Danske pangale (endine Sampo pank). Laen ligi 1,5 miljonit eurot sai võetud 2007. aasta Riigikogu valimisteks.

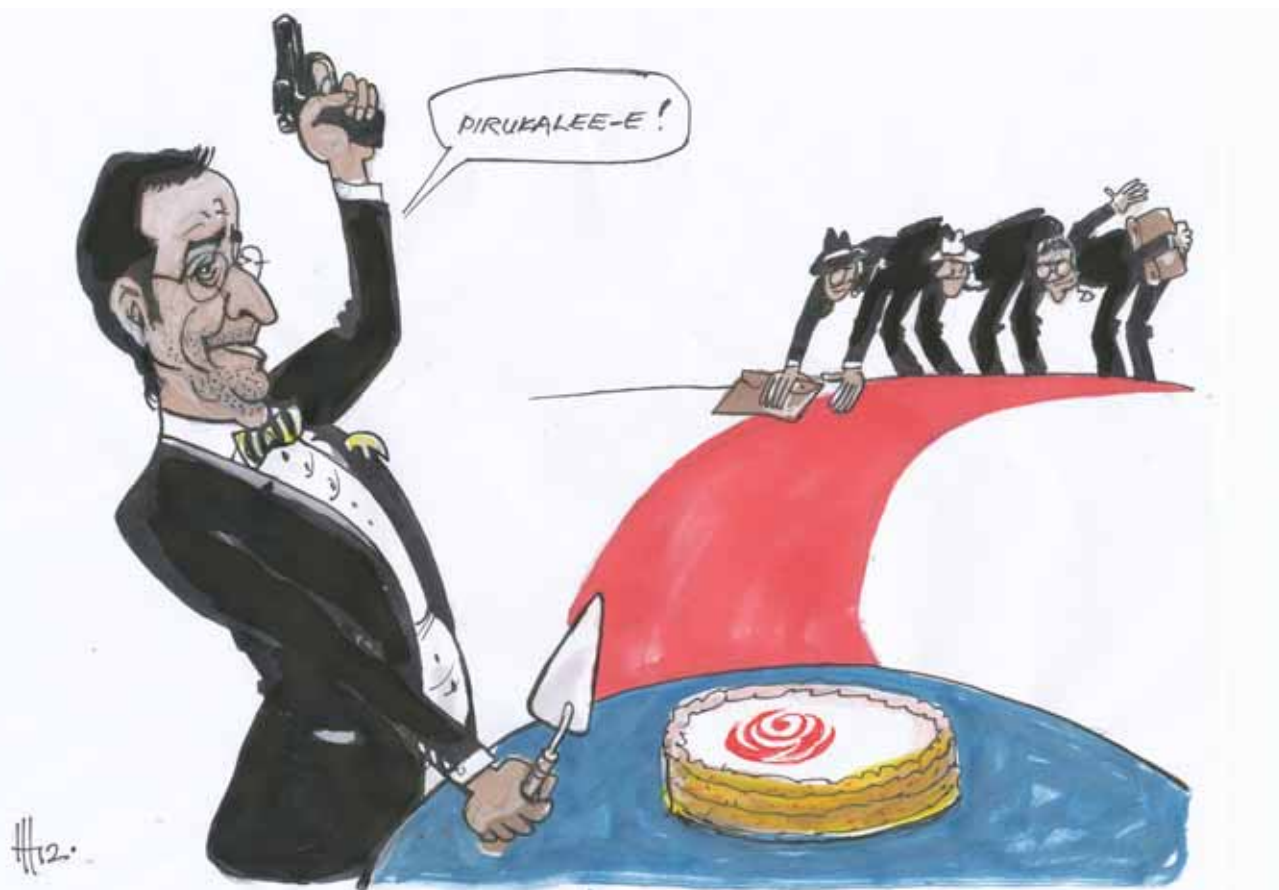
Samuti alustas erakond veel ühe lubaduse täitmist ja tegi esimese makse oma staažika koostööpartneri Paavo Pettai firmale *Midfield*. Aasta lõppedes ei ole erakonnal enam pikaajalisi kohustusi. Ühte-

kokku on Keskerakond 2012. aastal vähendanud oma kohustusi 900 000 euro eest.

Kesknädala meelest tuleb Keskil aga eriti tänulik olla neile valijatele, kes ka rasketel hetkedel jäid truuks tsentristlikule poliitikale ning nii Euroopa Parlamendi valimistel 2009. aastal kui ka Riigikogu valimistel 2011. aastal hääletasid keskmeste ja kesknaiste poolt. Mis usaldus see on, kui ta ei ole vastastikune!

HIIBUSE NÄDAL

Magamata ööd odavama elektri nimel

Tuttav ajakirjanik mainis mulle, et sel aastal on Riigikogus tõesti opositsiooni näha olnud. Vähemalt riigieelarve menetlemise ajal. Ühtlasi lisas ta, et eks see ole pigem siiski Keskerakonna kui kogu opositsiooni ettevõtmine. Tõepoolest – sajad küsimused ja kõned, palju emotsioone, arvamusi ja hinnanguid, magamata ööd – parlamendi viit ööstungit on raske mitte märgata.

TAAVI PUKK
Keskerakonna pressinõunik

Ma ei liialda, kui väidan, et riigieelarve menetlus pole viimase viie aasta jooksul korraldada nii palju avalikku tähelepanu saanud kui tänavu. Otse-ühtlasi hommikuti ja hilis-öhtul, intervjuud, telesaated ja arvamused. Inimesed üle Eesti näevad ja kuulevad, et Riigikogus käib tõsine vaidlus ja tõsine võitlus selle nimel, kas leevendada elektrienergia tõusu või mitte. Keskerakond arvab, et valitsus peab hinnatõusu leevendama, kuid valitsus seda vajalikuks ei pea.

Äkki ärkas ka koalitsioon

Koalitsioonisaadikud avastasid ootamatult, et opositsioon võib Riigikogu töö paganama keeruliseks teha. Arvukad küsimused nõuavad eelnõude põhjalikku läbitöötamist ning, mis veelgi hullem, – ka parlamendis kohalolekut! See viimane oli nüüd öeldud kerge ironiaga, arvestades, et Riigikogu liikmetel eeldatakse alati istungil viibimist, kui teda pole tabanud haigus või muu ootamatu ja edasilükkamatu asjaolu.

Mida siis üks koalitsioonisaadik sellises ebameeldivas olukorras tegema peaks? Esialgu ei tehtud loomulikult midagi, sest loodeti: äkki läheb üle... Kui aga kogu meedia asja vastu aktiivset huvi üles näitas, hakati tegutsema.

Lause „ega ööstungid raha juurde tekita“ asendus õige pea lausega „teie katteallikad on ebaseaduslikud“. Kusjuures seda viimast osati öelda juba sellise näoga, et televaatajal

peaks lugupeetud valitsuspartei liikmetest hirmkahu olema, sest nad peavad nii rumala opositsiooniga ühes ruumis viibima.

Mulle andis head tagasisidet üks tavaline ETV poliitikasaate „Foorum“ vaataja, kes sai aru, et Reformierakonna ja IRL-i esinejad on justkui ühe masinaga tehtud – räägivad muudkui katteallikatest, aga saate lõpuks ei tea enam isegi, mida rohkem kiruda, kas ebaseaduslikke katteallikaid või astmelist tulumaksu.

Ikka astmelisest tulumaksust

Siit jõuame järgmise huvitava tähelepanekuni. Nimelt valis koalitsioon järgmiseks sõnarelvaks retoorika „astmelise tulumaksu tähendab maksutõusu kõigile“. See aga on sulaselge eksitamine, sest Keskerakond näeb astmelise maksusüsteemi korral rohkem maksimas vaid neid, kelle brutotulu ulatub üle 1500 euro kuus. Statistikaameti andmetel ei teeninud Eestis 2011. aastal mitte üheski sektoris keskmist brutopalka 1500 euro lähedalegi. Põnevad olid veel püüdlused rääkida, et ööstungitega raisatakse Riigikogu raha, kurnatakse rahvaesindajaid ning õhustatakse demokraatiat ja parlamentarismi. Ükski neist

Foto: Indrek Veiserik

SEES JA VÄLJAS: Ajal, mil Keskerakond võitles elektrienergia tõusu ja valitsuspoliitika ülbuse vastu Riigikogu sees, toetas rahvas teda väljas.

väidetest ei vasta tõele. Riigikogu kantselei pole ühelgi aastal ööstungite pärast pidanud lisavahendeid taotlema, ning tegelikult ta peab oma tööd planeerima selle võimalusega arvestama. Kui Riigikogu kokkuvõtteid istungi kestvuse päevakorra ammendumiseni, siis pole põhjust nuriseda, kui töö venib ööstundidesse. Rahvaesindajad peavad selleks valmis olema.

Ei Riigikogu liikmed ega fraktsioonide nõunikud saa ööstundide eest mingit lisatasu, nagu mõnikord ekslikult arvatakse. Demokraatia ja parlamentarismi õhustamiseks on aga hoopiski ööstungite laimamine ja naeruvääristamine. Ööstungid on opositsiooni võimalus öelda, et riigieelarve ei pööra tähelepanu olulistele valdkondadele. Lõpetuseks: Keskerakond võitleb ööstungite abil elektri-

aktiisi langetamise nimel Euroopa Liidus lubatud miinimummäärani. Koalitsioonile on antud selge märk, et kui nemad tulevad välja jõumeeditega, hääletades maha kõik opositsiooni algatused, saavad nad vastu samasugused jõumeedid. Maksud on poliitiline otsus ja elektrienergia tõusu leevendamine valikute küsimus – seda kas tahetakse või ei taheta.

Traditsioon: poliitiliselt rahutud jõulud

2010. a 16. detsembril

algas Postimehes Tuuli Kochi vahendatuna nn kirikurahaskandaal, kus Keskerakonda süüdistati kõrvulukustava kolinaga Venemaalt rahalunimises. Tõestada mitte midagi ei suudetud, seega midagi polnudki, ning kapo omapoolseid süüdistusi ei esitanud. Erakonna juhatus tegi erakondliku teekomisjoni, meedia sai ennast müüa ja 2011. a Riigikogu valimiste kampaania oli suure kisaga alanud. Jõulud ja uusaasta rikuti Keskerakonnale ära, kuid president Ilves sai opositsioonierakonna suunas näppu viibutada – tema sellist erakonda valitsusse ei lase! Kogu kära jäi plärälära leenu tasemele, kuid valimistel kaotas Keskerakond vähemalt kolm parlamendikohta. Takkajärgi võib Tootsi moodi hinnata: hea, et niigi läits!

2011. a 30. novembril

lahvatas ETV Pealtnägija kaudu elamislubade skandaal, kus valitsuserakonda Isamaa ja Res Publica Liitu süüdistati kümnete vene ärieste, sh kahtlaste, otse öeldes, mafioossete kalduvustega kantpeade Eesti kaudu Euroopa Liitu smugeldamises. Aastavahetus möödus IRL-ile närviliselt. Oma positsioonidelt Riigikogust lahkus Indrek Raudne ja Tallinna linnavolikogust Nikolai Stelmach, kõikidest majandusminister Partsi ja siseminister Vaheri toolid.

Elamislubade skandaal paisus nii kõikevarjutavaks ja isamaalised valijad olid nõrdimusest nii lõhkenud, et seda oli vaja vaigistada jõuõtetega: 6. jaanuaril 2012 otsiti 38 kapo töötajaga kodus ja tööl läbi Keskerakonna liikmed peasekretär Priit Toobal ning Riigikogu liige Ester Tuiksoo, samuti erakonna kontori terve teine korrus, võeti kaasa kokku 7 arvutit ja hulganisti paberandmeid. Läbiotsimiseks välja mõeldud alus kukkus kiiresti kokku ning see osa kriminaalasjast lõpetati. Küll said aga ETV-s taidelda nii president Ilves, spikker Ergma kui ka peaminister Ansip – kõik valesüüdistustega Keski vastu.

2012. a maikuust jõulukuuni vältab Silver Meikarist alanud Reformierakonna rahastamiskandaal. See on tuure kogunud ja jõudnud kulminatsiooni taas aastavahetuse eel. Kõik märgid näitavad, et see skandaal on eelnimetatuist suurim, sest on a) kestnud üle poole aasta, b) viinud valitsuse muudatusteni, c) tõmmanud Reformierakonda kaua seniidis püsinud reitingu 39 %-lt augustis 21 %-le detsembris. Varsti ollakse tasa IRL-iga, kes on elamislubade skandaali järel kasvatatud oma reitingu vaevalt 12%-lt 17-le, nagu on selgunud ERR-i uudistetoimetuse tellitud Emori küsitluse vahekokkuvõttest. Populaarseimaks parteiks tõusis novembri lõpus läbi viidud küsitluses 30-protsendise toetusega SDE, teiseks tõusis Kesk 24-protsendise toetusega.

2012. a maikuust jõulukuuni

Valitsuserakondadel pole jõulurõõmuks mingit põhjust. Eriti reformistidel on ülim aeg sisekaemuseks, ja neil oleks kergemeelne uskuda, et kogu lugu päädibki kõigest Michali tagasiastumisega. **Kesknädal**

Postimees ei avaldanud dr Uibu kaastööd, autor pöördus õiguskantsleri poole

Detsembri alguses pöördus rahvastiku tervise uurija ja Toompea Haridusseminari liige onkoloog Jaak Uibu (pildil) õiguskantsler Indrek Tederi poole – seoses ajalehe Postimees toimetuse keeldumisega avaldada tema kaastööd demograafilise kriisi tekkimisest Eestis üheksakümnendatel aastatel.

Toompea Haridusseminar on alates asutamisest 1996. a. käsitlenud rahvastiku tervise ja demograafilise olukorra küsimusi, kirjutab dr Uibu. Seminari tegevus on kaasa aidanud Eesti demograafilise olukorra tutvustamisele Riigikogus, rahvastikupoliitiliste seisukohtade väljatöötamisele aastail 1998–2003 ning koostöös valitsusinstiitutsioonidega „Eestluse elujõu kongressi“ ellukutsumisele 1999. aastal. Uibu meenutab Tederile riigimehe ja poliitiku J.-J. Rousseau üle aegade ulatunud juhtumõtteid teemal, mis on riikliku ühenduse eesmärk, ja, tsiteerides klassikut, vastab sellele küsimusele: „Tema liikmete kaitstus ja hüvang. Ja mis viitab kõige kindlamini nende kaitstusele ja hüvangule? Eks ikka rahvaarv ja iive... Halvim valitsus on see, mille alluuses rahvas väheneb ja välja sureb. Kui maa kogu välisest hülgusest hoolimata rahvast tühjeneb, siis ei saa tõi olla, et kõik läheb hästi.“

Uibu tsiteerib oma kirjas ka Riigikohtu esimeest Märt Raski, kes avaldas „Riigikogu Toimetistes 2007“ artikli „Tänu põhiseadusele“, milles kirjutab: „Õigussüsteemi loomine ei tähenda põhiseaduse mõttes mitte saja seaduse vastuvõtmist, vaid põhiseadusega kooskõlas oleva tervikusteemi loomist, mis oleks rajatud

vabadusele, õiglusele ja õigusele ning mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade. Põhiseaduse preambulis sõnastatud riigi põhieesmärk oli ja jääb ülimaks õigussüsteemiks.“

Nende sõnadega sillutas Rask teed pöördumisele õiguskantsleri poole, tunnistas Uibu, kelle kinnitusele oli asjade käik järgmine: 23. oktoobril saatis ta kodanikuhustusest lähtuvalt Postimehele avaldamiseks kaastööd „Veretu laulva revolutsiooni järgsed inimkaotused Mart

Laari esimese valitsuse ajal“, et üleriigilise ajalehe kaudu motiveerida haridus- ja võimuinstiitutsioone suurendama oma panust demograafilisest kriisist ülesaamisel. Samuti lootas autor kaastöö avaldamisega kaasata kommentaaride abil rahva kollektiivset intellekti.

Postimehe toimetusest aga mingit tagasisidet ei antud. Autor saatis kaastöö valvetoimetajale uuesti 29. oktoobril. Loo edasist käiku ja avaldamisest keeldumise ebakorrektsust vormi kirjeldas Uibu seejärel ajalehes Raplamaa Sõnumid avaldatud

artiklis „Jaan Tõnisson Postimehest vallandatud“.

Pöördumisega palub Uibu õiguskantslerilt seisukohta: kas Postimehe toimetuse tegevus kaastöö „Veretu laulva revolutsiooni järgsed inimkaotused Mart Laari esimese valitsuse ajal“ avaldamisest keeldumisel ja selles sisalduva info blokeerimisel vastab põhiseaduse sätetele ja vaimule?

Toimetusele: Jaak Uibu kirjutis „Mart Laari esimese valitsuse inimkaotused“ ilmus Kesknädalal 31. oktoobril ja artikkel „Jaan Tõnisson Postimehest vallandatud“ Kesknädalal 21. novembril.

TULE MEELEAVALDUSELE!

Neljapäeval, 13. detsembril kell 11.30–13.00
Toompeal Stenbocki maja esisel platsil (Rahukohtu tänav 3)
meeleavaldus.

Tule ja nõua koos meiega valitsuse tagasiastumist!

Irina Holland, Märt Sults jt

Tavaline inimene ja raharinglus

“Kõiki majandusteooriaid võib üldistada väite alla, et juurdetrükitud raha vähendab ülejäänud käibeloleva raha väärtust,” kirjutas äriimees Alar Tamming tänavu 19. oktoobril Postimehe Kullalehes nr 3 avaldatud artiklis “Majanduskriis ja tavaline inimene”.

ANTS LAHE

Tavaline inimene peaks siinjuures arutelu jätkama omapoolse küsimusega: miks need teooriad ei leia võimalust välistada majanduskriiside tekkimist, vaid nendivad majanduskriisi kui loodusnähtust, mis tuleb nii või teisiti üle elada?

Kõik juurdekasvud ei lähe arvesse

Üldtunnustatult annab positiivse elamuse informatsioon iga-aastasest majanduskasvust, mille tulemusel on kaupade naturaalsed ja rahalised väärtused ümber hinnatud kogused mingi ajavahemiku vältel suurenenud. Kui kaubavahetus toimib jätkuvalt kunagi emiteeritud raha ringluse abil, siis ringluskiiruse säilimise korral vajab kauba juurdekasvu omakorda juurdekasvu ringluses oleva rahamassi osas. Seda tegevust ei tohiks ikkagi delegeerida eraisikutele, sealhulgas pangale. See peab olema riigi monopol. Alar Tamming aga seostab raha täiendavat ringlusse lisamist negatiivse elamusega. Miks?

Arvestatav ja mittearvestatav juurdekasv

Arusaam, et territooriumi laienemine nõuab rahamassi suurenemist, ei ole majanduslikus mõtlemises võõras. Näiteks sakslased Teises maailmasõjas vallutatud territooriumidel ei toonudki vallutatud aladele kaubavahetuseks “reichmarku”, vaid emiteerisid okupeeritud idaaladele “ostmargad”. Ka eurode kogust tuli suurendada, kui Eesti territoorium liitlus eurotsooniga. Territooriumi laiendamise kaasaegset täiendava raha emiteerimise vajadust majandusteoreetikud millegipärast eelistavad, kuigi sisuliselt on tegemist ringlusest osa võtvate inimeste arvu suurenemisega. Samas ei ole millegipärast mõeldav, et rahvastiku positiivne iive, töö produktiivsuse kasv ja hindade tõus võiks tekitada vajaduse täiendava raha juurdetrükkimiseks ja ringlusse emiteerimiseks läbi riigieelarve.

Raharingluse aeglustumise eiramine

Ei saa märkimata jätta, et ringluses oleva rahamassi pideva vähenemise põhjustab ka investeerimiseks mitte kasutatav rahaline kasum. Kui ettevõtte või üksikisik hindab oma aja väärtust kui kaupa (ka töjõudu) müües kõrgemalt, kui seda tootes kulutas, ja see enam ei suundu ringlusesse kauba ostmise kaudu, siis saavutatud positiivne elamus on lokaalne. Samaaegselt tekitab see raharingluses märgatava pidurduse ja ühiskond tervikuna saab siit olulise põhjuse rahapuuduse tekkeks. Rahalise kasumi ringluses suunamine nende isikute poolt, kes seda raha vajaksid, saab toimuda läbi pangalaenu. Kuid seda ajutiselt, sest laenuvõtjate kohaselt tuleb see ja veel enamgi jälle ringlusest kõrvaldada.

Kriiside vajalikkus

Kriiside vältimiseks peaks riik emiteerima riigi majanduse jätkusuutlikkuseks vajaliku raha, s.o korvama kaubamassi juurdekasvu, hindade tõusu, rahvaarvu suurenemise ja raharingluse aeglustumise tõttu tekkinud vajaduse täiendava rahamassi järele. Kuid seda ei tohi, sest siis jääksid pankurid ilma juba ette omaks peetavast pidevast sissetulekust raha laenuamise eest. Igasugune tootmistevõime juurdekasvus tekkinud kauba ringluse korraldamine on ju nende monopol. Siit tuleneb, et tänapäeval peab juurdekasv tingimata olema ja rahvas ei tohi isegi mõelda, et selleks on tarvilik ka rahamassi juurdekasv. Tavalisele inimesele tundub, et majandusteoreetikud on pankuritega tihedates sidemetes, nende seisukohad tulenevad rahameeste mõttevaramutest ja balanseerimine kriisidel on vajalik pankade rahamüügist saadavate kasumite suurendamiseks.

Pankurid kui mõjuagendid

Kuivõrd eelpooltoodud raharingluse mahu suurendamise vajaduse realiseerimine paljudes Euroopa Liidu riikides on kooskõlas pankade monopoolse laenu ideest kinnipidamisega ja Euroopa Valuutafondi põhimõtete, siis on tekkinud vajadus mõtiskleda kehtivate reeglite paikapidavuse üle. Tagasihoidlike arvestuste kohaselt kahe miljardi euro eemaldamine meie raharinglusest (mida pankurid himustavad) nõuab Eesti riigist 150 000 töjõulise töötaja lahkimist, kuna järelejäänud rahamass ei suuda tööks ja kaubavahetuseks vajalikku ringlust korraldada. (Arvestatud on töötajaid keskmise kuupalgaga 1000 eurot ja lahkujaid ilma perekonnata.) Valitsus on nähtavasti selle üle juba mõtisklenud ja leidnud, et “las jääda nii kuis oli, las olla nii kuis on”. Las koerad hauguvad, karavan läheb... Kuhu, kas seda tohib üldse küsida?

Kapitalismi ja kommunismi vahele jääb ühistegevus

Viimased 20 aastat on näidanud, et Eestis pole paljud arengud läinud just nii, nagu rahvas laulva revolutsiooni aegadel unistas. Toona toimus meil üheaegselt kaks suurt muudatust.

JAAAN LEETSAR
Akadeemilise Ühistegevuse
Seltsi juhatuse esimees

Esiteks, me unistasime Balti ketis iseseisvast ja sõltumatust riigist. Peagi selle välisjõudude toel ka saime. NSVLiit lagunes ja Moskvas võis endise impeeriumi president Mihhail Gorbatšov oma riigi territooriumi pärast Venemaa eraldumist näha vaid Kremli kabineti aknast. Vanameelsete putši surus tankitulega maha Venemaa president Boriss Jeltsin ja seejärel kutsuti Eestist tagasi ka Tallinna teletorni piiranud sõjaväeüksused. Kui siia lisada veel USA jt lääneriikide toetus, oligi ihaldatud iseseisvus, vaatamata meie omavahelisele rivaalitsemisselle, käes.

Teiseks muudatuseks oli ajaga kaasnev, kuid mõneti varjatud nähtus – iseseisvumisjärgne totaalne väliskapitali sissevool. Algul tegutses väliskapital tasahilju ja kobamisi. Saades aga julgust meie ultraliberaalsetelt valitsustelt, hakati järjest aktiivsemalt hõivama suurimat lisaväärtust tootvaid ettevõtteid ja majandusharusid. Eriti julgeks muutus väliskapital siis, kui Eesti pakkus müügiks Eesti Energiat, Eesti Raudteed ja teisi suurettevõtteid (tubakavabrik, puidu-, toiduaine- ja metallitööstused jne). Väliskapitali invasioon on olnud enneolematu. Täielikult on väliskapitali kontrolli all raharinglus, pangandus, kindlustus, enamik tööstusharudest. Põllumajanduses domineerivad uusmõisad. Ka jae-kaubandus ei kuulu Eestis enam tarbijatele. Lisaks kapitaliühingutele on siin turule ilmunud ka lähivälisriikide ühistud, mis viivad kasumite ja teenustasudena Eestist välja väga palju raha. Ette rutates olgu öeldud, et olukorras välja pääsemiseks on üksainus väljapääs – ühistegevus.

Rahvalt ei küsitud

Eeskätt teise nähtuse, kapitalismi vohamise tõttu on Eesti ühiskond liikunud vasakpoolse, sotsialistliku orientatsiooniga ühiskonnakorralduselt järsult paremale, ja nüüd ongi meist saanud parempoolne ultraliberaalne kapitalistlik riik. Sel ajal, kui iseseisvusime, kapitalismi invasiooni olemust ja sellega kaasnevat mõjusid Eesti rahvale ja riigile ei selgitatud ega arutatudki. Rahvalt „unustati“ küsida (või ei tahetudki seda teha): millise

ühiskonnakorraldusega riiki meie rahvas soovib? Praegu oleme jõudnud niikaugele, et oma peaga mõtlevad eestlased, sh eriti noored, täiesti ausameelselt küsivad: kas sellist Eestit me tahtsimegi? Kas me tahtsime Eestit, kus on nii halb elada, et noored, aga ka vanemad inimesed rändavad massiliselt linnadesse ja seejärel juba välismaale, paljud igaveseks? Kas me tahtsime inimitühja tagamaaga ja vaesunud küladega Eestit? Kas me tahtsime sellist Eestit, kus osa rahvast on olude sunnil sunnimaist, kel ei jätku jõudu ega vahendeid lahkumiseks? Kas

komme kontseptsioonid jätta suurem osa rahvast vaesusesse. Seda, raha võimule orienteeritud süsteemi hakati filosoofide poolt kohe ka vihaselt ründama. Eriti aktiivselt tegid seda Karl Marx ja tema koolkond, pakkudes kapitalismi asemele kompromissitult kommunismi, mis pidi armutu klassivõitluse tulemusena tulema võimule ja saatma kapitalismi koos kapitalistidega ajaloo prügikasti. Sellest ajast algas armutu võitlus kahe äärmusliku maailmakorra vahel.

Kolmas tee – ühistegevus

Diskussioon oli nii äge, et ühiskonna- ja majandusteadlastel ning poliitikutel jäi kahe silma vahele kolmas tee, mille alused töötas välja inglane

tatud mitmeti. Enamlevinud määratlus on „juhitav demokraatia“ (ka „vaikiv ajastu“), kus riik oli kehtestanud kindlad raamid ülikastumisele, kuid „roheline tee“ oli loodud eraomandusel baseeruvale ühistegevusele. Igaüks, kes aktiivselt tegutses, sai proportsionaalse osa lisandväärtusest, samas aga oli välistatud liigkasuvõtmise teiste arvel. Ehitati hoogsalt uusi talusid, edenes ühispangandus, ühiskindlustus, ühistööstus ja ühiskasutus, mida koordineeris Ühistegevuskoda. Taluperenaise normaalseisund oli rasedus, ja see tagas eestlusele kestlikkuse. Ajaloost ei ole teada kiiremat majanduse ja eestluse arengu perioodi kui Pätsi poolt loodud keskühistute ja ühistegevuse ajajärk. Seda perioodi peeti

MAHEDAD JÕULUD: Tartus oli nädalavahetusel mess “Elukvaliteet 2012” ning jõululaat, kus sai maitsta mahetoitu, tutvuda maheloomakasvatusega, teada saada edumeelseid lahendusi energiavarustuses. Traditsiooniline Lõuna-Eesti suurim jõuluüritus toimus 16. korda. Lisaks ostu-müügitegevusele pakuti meelelahutusprogrammi ning avanes võimalus heategevuseks. Reklaampildil on eeldatavasti mahelambad.

30. novembril peeti Maaülikoolis konverentsi „Ühistegevus Eesti maaühiskonnas“, kus pidas ettekande ka siin kirjutav ekspõllumajandusminister Jaan Leetsar.

me tahtsime sellist riiki, mida valitseb käputäis ennasttäis valitsejaid ja ametnikke, kellele lihtrahva mured korda ei lähe? Kas me tahtsime sellist Eestit, kus ühiskonna eliidi moodustab käputäis miljonäre, kes tegutsesid ettevõtete nõukogudes, juhivad ettevõtteid pankrotti ja laulavad hosiannat väliskapitalile? Ei, sellist Eestit me ei tahtnud!

Aga mida siis teha?

Ühiskonnateadlased on oma mitusada aastat arutlenud selle üle, missugune peaks olema inimeste jaoks kõige parem ühiskonnakord. Ülemöödunud sajandil jäi sõelale kolm enamlevinud käsitlust. Kui jõuti tõdemuseni, et feodalistlik suurmaomandus ja mõisasüsteem on oma aja ära elanud, pakuti asemele kapitalistlikku maailmakorda, kus esikohal liberaalne maailmavaade ja igal inimesel võimalus rikkaks saada. Selle mõtteviisi eesotsas oli inglise teadlane Adam Smith. Kapitalism osutus roosaks unistuseks, sest kapitalil on

Charles Howarth. Tema oli see, kes esimesena sõnastas ühistegevuse põhiprintsiibid ja asutas Rochdale'i linnas tarbijate ühistu, millest sai alguse viimase 150 aasta jooksul väga võimas kodanikuühikukogu maailmas. Paljud ühiskonnateadlased arvasid, et see on tõsine alternatiiv kahele äärmusele. Eestis oli sellise teoreetilise suuna pooldajaks professor ja riigimees Jaan Tõnisson. Praktikaks realiseeris selle suuna aastatel 1932–1940 president Konstantin Päts, kes riigivanema dekreetidega lõi vajaliku raamistiku ühistulise ühiskonna loomiseks Eesti Vabariigis. See oli tõesti aeg, kui ühelt poolt oli piir pandud kommunismi meeleolude vohamisele Eestis, aga teiselt poolt ohjeldati jõuliselt ka marukapitaliste. Samas peituvad ühistegevuses mõlema äärmuse positiivsed jooned: kapitalismi poolt arengut stimuleerivad-motiveerivad jõud ning kommunismile omased humanism ja inimesearmastus. Seda Pätsi perioodi on nime-

eeskujuks isegi Rahvusvahelise Ühistegevuse Liidu (ICA) juhtide poolt veel 1960. aastatelgi. Tegemist oligi sisuliselt kahe äärmuse – kapitalismi ja kommunismi – vahelise ühiskonnakorraldusega – ÜHIS-TEGEVUSEGA.

Inimene jääb kariloomaks!

Viimasel ajal on ikka ja jälle avaldatud ühiskonnateadlaste poolt mitmesuguseid arvamusi, kus juureldakse selle üle, kas kapitalismil on üldse tulevikku ja milline oleks kogu inimkonna jaoks parim ühiskonnakord. Eesti ajalugu näitab, et ka nüüd võiks parimaks ühiskonnakorralduseks olla ühistegevusel baseeruv ühiskonna- ja majanduskorraldus. Seepärast peame ühistegevust õppima ja võtma omaks ühistegevuse rahvusvahelised põhimõtted ehk karjaselamise reeglid. Inimene oli, on ja jääb kariloomaks ning peab arvestama, et karjaselamine karjareeglite järgi tagab talle kõik eluks vajaliku ning ka rahulolu ja õnne.

Jälle moes: lisandusi Marxi mõistmiseks

Vanas Euroopas viis Karl Marxi õpetus heaoluriigi tekkeni, mida parempoolsed on hävitama asunud. (E. Tinn, PM 18.07.12)

Eestis on teoks tehtud kõik, mille esiletoomine muutis Marxi maailma vihatumaks inimeseks: jäme majanduslik huvi ja saamahimu määramas kogu elu ja mõtlemist, omandi pühadusi inimese tühisuse ees, tööjõu ekspuataerimine ja teravad klassivahed, riik eliidi tööriistana, võõrandumine.

KARL LUST
SDE

Francis Fukuyama väidab, et usalduse ja lõimumise tagab omakasu, mitte kultuur ja eetika, st Marxil ja Leninil võis õigus olla (E. Loone).

Karl Marxi armastuslugu

Jenny von Westphaleniga on üks kauneimaid, mis 19. sajandist teada. Pole teada, et peres olnuks tülisid; nende omavahelisi suhteid täitis rõõm ja kiindumus ka siis, kui viireldi nälgas. Marxi ema oli väga petunud, et tema poeg kapitali kogumise asemel kirjutas sellest raamatu, mille honorar osutus teose koostamise ajal sigaritele kulunud rahasummast väiksemaks. Marxi loodud teaduslik alus töölisliikumisele on andnud meile inimõigused. Tema ajal kestis tööpäev 12–14 tundi, töölised elabid puuduses ja surid arstiabi unistamata noorelt; mõnel pool visati laip lihtsalt lehkavasse ühishauda. Marx märkas, et puudust kannataval ja murest murtud inimesel puuduvad inimlikud vajadused ja ilumeel. Ta oli ka ise vaesuse tõttu vahel tige ja närviline, kuid osaliselt just tänu sellele sai temast üks sotsioloogia alusepanijaid.

G. Albee väidab, et kui vaesust, hingelist tasakaalutust ja väärkäitumist seletada johtuvalt inimese seestmistest puudustest, pole meil nende vältimiseks midagi teha. „Filosoofid on maailma ainult mitmeti interpreteerinud, kuid asi seisab selles, et teda muuta,“ kõlab Marxi tuntuim tsitaat (1845). Ta uskus, et maailma elamisväärsuseks muutes muutub ka inimene oma loomult inimlikuks ehk ühiskondlikuks ning hakkab vajadust tundma teise inimese kui suurima rikkuse järele. Praegu väldib Teine Eesti endassesulgunult teisi (vt A. Annist. Otsides kogukonda, 2011).

Kuninganna Victoria ajal tähendas kasvatus Inglismaal piibellikku karistamist, mis Marxi perekonnas oli tundmatu: kõik laheneb nalja ja mänguga. Veel vanas eas meeldis Marxile (tänavas) lastega hullata, ta nägi lapses inim-

loomu tõelisust. Poja surm muutis isa halliks ja naise lahkumise järel ei tahtnud ka mees edasi elada.

Kogu Hegeli loogikat

läbi uurimata pole keegi marksistidest Marxi „Kapitalist“ aru saanud, kirjutas V. I. Lenin oma märkmetes (Teosed, 14. kd, lk 167). S.t on vaja tunda kogu maailma filosoofiat ja kultuuri.

Kommunistlikud liidrid seda ei teinud. Mao Zedong tunnistas keskhariduseta Stalinile, et pole Marxi lugenud. N. S. Hruštšovi süstemaatiline haridus piirdus nelja klassiga. G. W. F. Hegeli „Loogikateadus“ mõtlemise meetoditest ja vormidest on üks maailma keerukamaid filosoofilisi tekste. Autori eluajal oleval seda mõistnud vaid üks inimene, ja seegi valesti.

Filosoofia ja majanduse ühendajatenä olid marksismi rajajad võimekad keeltes, vallates hästi kreeka ja ladina keelt. See tegi neile kättesaadavaks kogu Euroopa vaimse kultuuri, sh ajaloo ja kirjanduse. Marxi lemmikuteks olid Aischylos, Dante, Goethe ja kogu pere lemmikuks – Shakespeare. Jenny sümpaatiat kuulus Goethele ja Martin Lutherile. Nad kõik armastasid kunsti ja muusikat. Marxil oli kahju, et äsja avastatud Bachi „Matteuse passiooni“ kuulata ei saanud. Koos Engelsiga tundis Marx kõiki oma aja olulisi teadussaavutusi. Selline kultuuritaust andis neile võimaluse avastada ühiskonna kui indiviidi üle valitseva otsata keerukuse olulised regulaarsused.

Marx jagas kõik inimsuhted ideoloogilisteks ja materiaalse-teks ning siis sai aru, et ilma söömata pole võimalik filosoferida ega poliitikat teha.

Marx jagas kõik inimsuhted ideoloogilisteks ja materiaalse-teks ning siis sai aru, et ilma söömata pole võimalik filosoferida ega poliitikat teha. Asudes rõhutute poolele, said nad aru, et riik on alati olnud valitseva klassi vägivallaaparaat rahvalt töö ja raha väljapressimiseks ning ideoloogia selle varjamise ja oludega kohanemise vahend.

Nüüdisaja teoreetikud uurivad terviku detaile ning ajavad eritasandid ja valdkonnad segamini nagu pudru ja kapsad. Marxi arvates on meie ühiseks kehaks Maa ja ühiseks aluseks loodus. Inimese olemuseks on tema ühiskondlike suhete ansambel (*ensemble*). Ühiskonnast on pärit kogu vaim ja tunnetus. Temaga katkes varasem „inimolemus“ läh-

Klasse, nende võitlust ja revolutsioone pole marksism avastanud. 1848–1849 paukusid püssid ja kõmasid kahurid Berliinist Palermoni ning Pariisist Bukarestini – kodanlus võitles feodalismiga oma huvide eest. Prantsusmaal võitlesid töölised kodanluse vastu, mis viis mõttele, et ka kapitalism pole igavene. Kõik marksismi klassikud olid

Lenini ajal olid Venemaal Marxi varajased tööd tundmatud ja Lenin ignoreeris Marxi põhiväidet ajaloo kohta: ükski formatsioon ei hukku, enne kui on kõik endas peitunud võimalused välja arendanud. N. Liit langes isegi allapoole eraomanduse taset ja „üldine eraomandus“ sünnitas „uue klassi“ (Milovan Djilas), kes ainult totalitaarselt võimul

mist, vaid klasside kaotamist, kus ühed rikastuvad teiste arvel tänu omandile ja positsioonile. Ühiskonna tuumaks pidas ta tootmisvahendite omandivormi, nagu meil Mart Laar primitiivselt teoks tegi. Talude tagastamine ilma ühis-tegevuseta viis need koos põllumajandusega rohkem põhja kui kusagil mujal endises N. Liidus (vt A. Annist, *op. cit.*; A. Sirendi jt).

Kõige tähtsamat marksismi õpetuses

ei tea peaaegu keegi. Hegeli järgi on maailma põhivastuolu selle vahel, mis on ja mis peab olema. Läbi ajaloo on kõik inimesega seotu kippunud muutuma oma vastandiks, inimese üle valitsevaks, võõraks ja vaenulikuks jõuks. See nähtus on võõrandumine (ingl *alienation*, sks *Entfremdung*). Sõjad, diktatuurid, totalitarism, bürokraatia, rahavõim, fundamentalism, narkomaania, ökokatastroof (mida esimesena nägi ette Engels) – kes jõuaks kõiki selle ilminguid üles lugeda. Põhjuseks pidasid marksismi rajajad maailma senist stiihilist reguleerimist (praegu tähtsaks ka Ulrich Becki (1986) eeskujul riski-ühiskonnast), mis tuleks allutada inimkonna ratsionaalsele kontrollile. See on Marxi õpetuses peamine (R. Blum).

Võõrandunud maailma võõrandunud peegelduseks on religioon kui elus puudujääva illusoorne kompensatsioon. Marx jõudis ateismi humanistina, märgates, et ristiusk on läbi ajaloo õigustanud vägivalda rõhutute kallal ja arendanud orjalikke omadusi. Paremad püüdlused on juba 1800 aastat nurjunud. Engelsi noorusmöödu fanaatilises ja kitsarinnalises pietistlikus keskkonnas,

REVOLUTSIOON: Sotsioloog, poliitik ja õppejõud Marju Lauristin ütles 24. septembril poliitikakogumiku „Eesti poliitika ja valitsemine 1991–2011“ esitlusel, et Eestis on justkui Prantsuse revolutsiooni eelne seis – ärksa vaimuga inimesed tunnevad, et neid valitsevad mitteärksad. „Meid võib viia tardumusest välja see, et järjest enam on inimesi, kes tegutsevad ärksa vaimuga oma ümbruses ja tunnevad, et – see tuletab meelde Prantsuse revolutsiooni – neil ei ole väljapääsu reaalselt ühiskonnas millegi muutmiseks,“ ütles Lauristin Postimehe vahendusel. Järgnes tema allkiri Harta12-le. Lauristini allkiri oli ka „40 kirja“ (1980) ja avalduse „Kaks Eestit“ (2001) all. Võib-olla aitaks allakirjutamise asemel rohkem Karl Marxi joonele rivistumine – revolutsioon ise?

tunud filosoofia traditsioon ja algas uus (Louis Althusser).

Inimmõtte suur hüpe

– ajaloo materialistlik käsitlus sai teoks aastail 1842–1844, kui Marxist sai marksist. Maailma uusimat aega enim muutnud õpetuse mõistmiseks ei piisa selle järeldustega tutvumisest, tegemata läbi nende eelnenu mõtlemisprotsessi. Halvim on elav teooria dogmaks muuta; mõistmata, mida tal praegu õelda on. Marx oli gümnaasiumiõpingute ajal kristlane ja idealist, arenes ülikoolis noorhegellaseks ja selle lõpetamise järel kujunes revolutsiooniliseks demokraadiks. Uurinud Moseli talupoegade vaesusest tingitud haovarastamist (1842), märkas ta inimeste materiaalsete huvide olulisust. Friedrich Engels inspireerituna avastas Marx, et materiaalse elu tootmise viis tingib sotsiaalse, poliitilise ja vaimse protsessi üldse (1859).

Murdepunktiks inimõtte ajaloos sai Marxi püüd leida uued ja õiged põhimõtted, lähtudes maailmast endast, mitte senistest dogmadest ja doktriinidest (1842–1843). Tõe mõõdupuuks võttis ta inimkonna materiaalse tegevuse edukuse ehk praktika. Tunnetuse tõesuse kontroll peab olema väljaspool tunnetust.

kodanlikud intelligendid, kelle vaatevälja muutis asumine tööraha poolele.

Eesti põhiprobleem

on kõrgemate kihtide põlgus, isegi vaen alamate vastu viimase 20 aasta peavoolumeedias (Vt ka: Sotsiaalse õigluse arusaamad. Toim. H. Plotnik, 2008). Alamkihid ei suuda vajalikest eluvõimalustest ilma jätetuna ja tõrjutuna enam isegi abi vastu võtta, rääkimata koos tegutsemisest (A. Annist, *op. cit.*). Vasakideed suutsid muuta nälgiva ja abitu, peaaegu looma tasemel elava töölisklassi võitlevaks klassiks, kes on end kogu tsiviliseeritud maailmas teostada suutnud.

Lenin ei mõistnud kunagi Marxi, kelle eesmärgiks oli täiuslik inimene oma eluvaladuse rikkuses ja tõelises vabaduses, mitte kommunism. See, nagu Nikolai Berdjajev väitis, oli õigeuskliku Venemaa nähtus, kus polnud teaduslikku ega kriitilise mõtlemise traditsiooni; kirjaoskamatul maal vahetas üks õige uskteise välja. Revolutsioone ei põhjusta õpetlased.

Venemaal olid omad lahendamata probleemid, mida sõjast tingitud nälg ja kaos võimendasid. See pani leninlased kohe parimat tahtma, aga välja kukkus halvim, nagu alati.

püsida saigi.

Marx oli võimalikku katastroofi ette näinud (Majandus-teaduslikud ja filosoofilised

Läbi ajaloo on kõik inimesega seotu kippunud muutuma oma vastandiks, inimese üle valitsevaks, võõraks ja vaenulikuks jõuks. See nähtus on võõrandumine. Sõjad, diktatuurid, totalitarism, bürokraatia, rahavõim, fundamentalism, narkomaania, ökokatastroof – kes küll jõuaks kõiki võõrandumise ilminguid üles lugeda?

käsitlused 1844. aastast. 1982, lk 67–78). Mao-eelses Hiinas polnudki kapitalismi – maa oli feodaalne ja talupoeglik.

Sotsiaaldemokraadina

(neid on kommunistid maailmas üle kõige vihanud) loobus Mihhail Gorbatšov Lenini tsiitaatidest Marxi õpetuse kasuks, mis üldse ei välistanud eraomandit ning keeldus oma ideede teostamiseks ja võimul püsimeks massilisest verevalamisest. Poliitika ja majanduse liitjana polnud Marx mitte guru, vaid teadlane (E. Loone, PM 16.05.09), kes pole kunagi nõudnud võrdsusta-

kus noorukit piinas rikaste ükskõiksus isegi siis, kui vaeste perede lapsed nälgasid. Võõrandunud inimesed kaotavad oma inimlikkuse, seda ise märkamata, ja on rahul. Rudolph Bultmann pidas marksismi Piibli prohvetliku traditsiooni jätkuks.

Marksism nägi väljapääsu selles, kui tööd hakatakse tegema töö enese (mitte näiteks raha) pärast, kui kaob põhiline tööjaotus ja eraomand saab positiivselt ületatud (*Aufhebung*) – siis kaovad ka klassid ja sotsiaalsed evolutsioonid lakkavad olemast poliitilised revolutsioonid.

Tallinn 10130 Toom-Rüütli 3/5

www.kesknadal.ee

Hästi julge mõte

Kõigile Eestimaa pensionäridele!

On saabunud muutuste aeg! Illusioonide aeg on lihtrahva jaoks lõppenud, käes on karm reaalsus. Meie poliitiline kultuur on maha vaikinud selle, et Eestimaa pensionärid vajaksid inimväärset pensiooni, Euroliidu nõuetele vastavat.

Kutsun kõiki Eestimaa pensionäre aru saama, et niimoodi enam edasi elada ei saa! On võimatu elada vabaturis Euroliidu kaitsva tiiva all ja veeretada pihus eurosentide: kas osta arstimeid, tasuda arveid või osta sööki?

Nõuame üheskoos, et Eestimaa pensionäride vanaduspensiooni alammäär oleks juba 2013. aastal 700 eurot kuus. Pensionärid, siis saame ka börsielektri eest tasuda!

Pensionärid, võtke seda nõudmist südameasjaks! Kui Riigikogu, Valitsus ja President seda nõudmist eiravad, siis unustame meie, pensionärid, valimised. Oleme kaua kannatanud, kiristanud hambaid, nüüd on meie silmad avanenud, kannatused katkenud. Vajame inimväärset pensiooni!

Eesti demokraatia on ohus, kui poliitiline ladvik, nende eetilise kultuur on minetanud tõe, et vanem põlvkond vajab lugupidamist oma riigis.

Kas on meie riik veel õigel teel, kui ainult erakondade ambitsioonid on ülesed, esmatahtsad? Sallivust on siin riigis vähe, ei hinnata riigikodanikku kui võrdväärset partnerit.

Pensionärid. aeg on tõusta ja öelda oma sõna – siin, vaeleusaamade riigis! Nõudkem interneti kaudu ja kirjatel: 700 € olgu meie pensiooni alammäär!

Riina Rossa, Eesti Vabariigi kodanik,

MTÜ Varnja Eestlaste Selts asutaja, parteitu luuletaja-kirjanik Viljandist

Oraatori-kunsti tipp!

Sotsiaalminister Hanno Pevkur (7. detsembril Riigikogus; ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine):

Aitäh küsimuse eest! Alustame lõpust. Jah, raha on loomulikult reservides olemas ja kui on vajadus selle järele, siis seda võetakse täpselt nii palju kasutusele, kui otsus ja seadus lubab. Ehk ühelt poolt haigekassa nõukogu otsus ja teiselt poolt seaduses sätestatud piirid selle reservi kasutamiseks. Mis puudutab seda, miks ei võeta haigekassa reserve kasutusele, siis sellest on korduvalt ja korduvalt juttu olnud. Haigekassa reserve võetakse kasutusele ja haigekassa reservide kasutuselevõtmine – ma räägin mõiste mõttes selgemalt, et reservide all ma mõtlen nii jaotamata tulemit kui ka vajadusel kohustuslikku riskireservi – need summad, mis võetakse kasutusele, on planeeritavad ja peavad olema jätkusuutlikku ravikindlustust tagavad. [---]

Pärnu poliitvaatleja tähelepanek

UDO KNAPS

Märjamaa, Rapla maakond

Jääb mulje, et oleme oma väikese Eestiga sattunud nagu langevarjur vabalangusesse – igaüks talitab omasoodu. Väike kild rahvast on langemisel muretu ja naudib külluslikku elu, samas märkamata, et vaba langemine ei saa kesta kaua ja võib lõppeda pauguga. Teised üritavad tõrkuvat langevarju avada: ehk annab veel rahvast päästa, pehmelt maanduda. Kolmandad on apaatsed ega liiguta lillega, neil on meri põlvini ja eesti rahvas saatus neid ammugi ei liiguta.

Kui kaua peame olema veel vabalanguses? Kuidas jõuaks teadvuseni arusaam, et langemisaeg on piiratud ja mida madalamale langeme, seda kriitilisemaks muutub olukord ja üha ahtamaks jääb pääsemisvõimalus?

Selle peale kehitatakse vaid õlgu: küll kuidagi välja rabeleme; Põhjasõja aegu olevat meid veelgi vähemaks jäänud. Aga seda kurba tõsiasja ei märgata või ei taheta märgata, et meiega juhtub see kõik rahuajal, et väikeriigiina oleme eriti ohustatud nagu punasesse raamatusse kantud liik.

Mati Hinti lugedes

Äsjastes Kesknädalates lahkab meie probleemide sügavust ja tõsidust eriti põhjalikult professor Mati Hint. Meenub, et niisuguse avameelsuse eest kritiseeriti teda eriti raevukalt, lausa

Olla või mitte olla...

represseerides, juba ligi 20 aastat tagasi, laus-paremliberaalsete õhukese riigi valitsejate poolt. Mis siis imestada, kui Mati Hindi väärtuslikke artikleid täna ei avaldata enam isegi mitte Õpetajate Lehes, kus nüüd peatoimetajaks paremäärmusliku maailmavaatega mees.

Mati Hint ütleb: “Võõrtööliste ootel. Sellisel taustal kõnelevad majandusteadlased ja ettevõtjad üha tungivamalt võõrtööjõu sisetoomise vajadusest. Kõige saeodamini välja pakutud arv on 100 000 võõrtöölist. Muidugi ei tuleks nii suur hulk võõraid Eestisse korraga, aga siiski on see sisuliselrahvastikuvahetuse poliitika – omad minema, võõrad asemele. Riiki, seejuures rahvusriiki, käsitatakse nagu kasumit taotlevat ettevõtet.” Edasi ütleb Mati Hint, et see on ennasthävitatav projekt.

Kisendavad kaotused

Tõesti-tõesti – paarikümne aastaga on taasiseseisvunud Eesti kaotanud 100 000 parimas eas tööinimest. Isegi selles kurblooluses oskavad meie võimud näha „võitu“ – tööpuudus ju sellevõrra väheneb?! Teise saja tuhande oleme kaotanud alates Laulvast Revolutsioonist negatiivse iibe tõttu sündimata laste näol. Aga kes loeb kokku, kui palju oleme veel kaotanud inimesi narkomaania (narkosurmudega järjekordne esikoht Euroopas!), aidsi, joomarluse või ka degradeerunute, elu hammasrattaste vahele jäänute näol, kel statistiliselt hing küll veel sees, kuid kellest tööinimest enam mitte kunagi ei saa, paku neile või kümme parimat töökohta? Kui siia lisada meie ebaõiglase omandireformi tõttu eluasemest ilma jäänud 100 000 kodanikku; pluss pankade poolt tänavale tõstetud; pluss vägi-

Naljast kaugemale

Olen juba üksjagu tüdinud kuulmast ning üleküllastunud ammugi mitte enam muigama, vaid lausa nutma ajavast valitsusjuhi ja tema pearaamatupidaja jätkuvast paraadpropagandast: meie riik olevat juhitud väga targasti, nii hästi, et mitte keegi teine ei oskaks nende asemel seda teha; eriti heas korras on meie rahandus, mitte keegi teine ei suudaks ajada niivõrd õiget rahapoliitikat. Kogu Euroopa muudkui imetleb meid ja seab teistele eeskujuks...

Vähe sellest: Reformierakonna näol on siinsel poliitmaastikul tegu seesuguse eeskujupakkuva erandliku parteiga, kellel endalgi rahaasjad üliras korras ning kel polegi võlg!

Aga viimastel kuudel, pärast Silver Meikari "reetlikku" artiklit, pole reformaristest kiidukukkedel, ämmadelt ja teistelt tegeliskitelt kõiksugust kapitali saanuil, enam olnudki häbematu oma rahaasjadega kiidelda. Nüüd on aga ilmnemas veelgi hullemaid rahaasjasid – suured pangadki on asjateadlike allikate kinnitusel korduvalt pumbanud kümneid miljoneid (mitte Rootsi kroone, vaid eurosid) meie pisiriigi valitseva partei käsikute kaudu erakonna põhjavajumisele määratud kassasse. Ämma tikke madratsi alt kistavad tuhandad on suurpankurite valuutahunnikute kõrval vaid viletsad veeringud. Valuuta tuleb mõjukatelt välispankadelt selle eest, et EV juhtivad rahaasjurid võimaldaksid neil

oma pankade miljarditulused siit, tulumaksustamisele täiesti allutamata, koju pööritada, kus nad Rootsi selletagi õlitatult toimivat sotsiaalsüsteemi aina rohkema sulavõiga väärindaksid...

Seesuguseid sürrealismi valdkondakuuluvaid seiku on välja uurida küll ja veel. Aga meie esireformar kenitleks muudkui Brüsseli autahvilil nagu kommunistliku töö eesrindlased kunagi Tartus (Tallinnas jm) autahvilil. Aga viimaks tuleb pika ilu peale pill ja Maarjamaa ilmeksimatu juht satub koduriigis hoopis häbiposti. Veelgi enam – nõnda nagu Ukraina endine peaminister Tõmošenko mõisteti riigi huvide kahjustamise pärast seitsmeks aastaks türmi, nõnda võib Issanda veskite seni pikaldane jahvatustöö viia kinnimajja ka meie ilmeksimatu juhi – ikka riigi põhihuvide pikaajalise kahjustamise pärast. Riiki ei nõrgesta ju üksnes kümnete tuhandete noorperede-maksu-maksjate võõrsile kolimine siinsete äärmiselt nirude lapsetoetuste ja aina kättesaamatumaks kiduneva arstiabi tõttu. Riiki tõrvab ju seegi, et valitsusjuht ei suuda enam vahet teha, mis on aus ja mis võlts, mis tõde ja mis jultunud vale. Narrikuljused tilisevad aina valjemini. Paraku vajub asi naljast aina kaugemale.

Ants Tamme

Autor saatis 6. detsembril Videvikus ilmunud loo ka Kesknädalale

Rahv

Lõpuks on käes aeg, mida oma peaga mõtlevaltel Eesti inimestel on tulnud oodata viis pikka aastat.

ENDEL RIHVK

kolumnist

See on aeg, kui lakkab toimimast indulgents, mille Reformierakond ja IRL ostsid Tõnismäe monumendi kapidliku ümberpaigutamiseks. See tegu pidanuks tegevusplaani autorite arvates neile erakondadele tagama marurahvuslikust ja venevastasest ideoloogiast pimestatud inimeste toel võimul püsivise igaveseks ajaks.

Vesi ahjus

Kuni tänavuse kevadeni läkski kõik nagu leppe reega. Olles võimul, on IRL ja Reformierakond saanud segamatult kaitsa jõukama vähemuse (pro Esimese Eesti) huve. Makstud on ülikõrget emapalka, hoitud nulltasemel ettevõtete tulumaksu, välistatud on progressiivne (astmelise) üksikisiku tulumaksu kehtestamine jne, jne. Kasusaajad on neid erakondi selle eest ka heldelt rahastanud, kuigi mitte kõik annetatud pole sõندانud seda teha avalikult ja oma nime all. Selline „tühiasi“ pole aga oravatel takistanud sedasorti raha puhtakspesemist keelatud võtete abil.

Aeg aga paigal ei seisa ja inimesed muutuvad koos ajaga. Täna see nooremale põlvkonnale ei lähe enam eriti korda see, kas Pronkssõdur seisab Tõnismäel või Kaitseväge kalmistul. Neile on tähtsamad inimväärse elu võimalused kodumaal: piisavad õppetõtted, äraelamist võimaldavad lastetoetused ja erialase töö leidmine peale kooli lõpetamist.

Ka paljud vanema põlvkonna esindajad on jõudnud sellesse ikka, kus nad ei pea enam oma tööalase karjääri pärast muretsedes suud lukus hoidma. Nii on asju hakanud õigete nimedega nimetama näiteks Rein Raud ja Jaak Jõerüüt.

Ühtäkki on käivitunud protsessid, mis annavad märku rahva silmade avanemisest ja soovimatusest kujunenud olukorraga leppida. Võib arutada selle üle, kas avapauguks oli Silver Meikari ülestunnistus või prokuratuuri poolt avalikustatud kriminaalasjast loobumise määrus, kuid tõsi-asi on see, et tänaseks on juba toimunud piketid Toompeal ja Reformierakonna kontori ees, nagu ka demonstratsioonid

lahe... Ning Ukrainast ja Venemaalt tulevad arstid Narva ja mujale.

Meie kaunis emakeel

Kas nendelt, keda ootame Eestisse tööle, on enam õigust nõuda eesti keele kui riigikeele oskumist? Vaevast. Nad jäävadki rääkima võõrkeelt, sest nende osakaal eestlaste seas pidevalt kasvab ja riigikeele õppimine on muutumas mõttetuks, sest eestlased juba ise õpivad peamiselt inglise keelt. Nägin hiljuti esimest korda telepilti, kus selveri kassapidaja palus telereporteril pöörduda kolleegi poole, kes oskab küsimustele eesti keeles vastata (?!). Ilmselt oli tegemist Ida-Virumaalt tööle tulnuga. Kas selline pilt hakkab saama igapäevaseks?

Riik-laboratoorium

29. novembri Postimehest loeme: piiririkujate arv kasvab tänavu hüppeliselt – mullu 132, tänavu 268. Surve piirile kasvab, ennustab piirivalve. “Päris palju on ka neid, keda pole kätte saadud,” tunnistas piirivalvemajor.

Väikeriigi ellujäämine tänapäevase keerulise maailma tingimustes on seotud palju suuremate ohtudega, kui seda on suurriikidel. Meid ei peagi tingimata vallutama, okupeerima – meid võidakse lihtsalt ära kasutada kui “suurt laboratooriumi”, nagu ÜTLES seda USA suursaadik või TEGI Mart Laar oma radikaalse majandusreformi ehk šokiterapiaga, mis vallandaski majanduspõgenike lõputu laviini... Suurema kui sõjaaegne pagemine hirmust Stalini ees...

See peaks juba meie kõigile arusaadav olema, et ilma muustusteta meie riik kaua kesta enam ei saa. Me ju ei taha hamletlikult otsustada: olla või mitte olla?..

as hakkab ärkama

Tallinna ja teiste linnade tänavail, kus nõutakse vassimise lõpetamist ja end kompromiteerinud valitsuse tagasiastumist.

Märgatav nihe on toimunud ka peavoolumeedias. Kui varem võis peaaegu kõigist päevalehtede numbritest leida ainult Tallinnalinnavalitsust ja Keskerakonda materdavaid kirjutisi, siis viimasel ajal on jagunud ruumi ka Riigikogu ja valitsuse suhtes kriitilistele artiklitele. Selle tendentsi jätkuks avaldati Postimehes kultuuri-

firma poolt toime pandud mahhinatsioonides. Kui see kinnitust leiab, siis pole reformeritel varsti enam kedagi, kelle renomee oleks rahva silmis piisavalt usaldusväärne.

Käsi peseb kätt

Kui seni oli president Toomas Hendrik Ilves hoidunud toimuva suhtes selget seisukohta võtmast, siis lõpuks otsustas ta olevat paraja aja asjasse sekkuva suhtes kriitilistele artiklitele. Paraku oli tema reaktsioon kardinaalselt erinev sellest, mida ta rakendas neil

dendiks valitigi. See annab üsnagi hea pildi presidendi maailmavaatelisest selguroost. Kas keegi suudaks ette kujutada olukorda, kus USA vabariiklased seavad presidendi kandidaadiks üles demokraadi või vastupidi? Tuleb tunnistada, et presidendi meeskonna kavandatud trikk ümarlauaga õnnestus igati. Vastuvõetud otsused, et kuude kaupa hakatakse koguma ettepanekuid parteide rahastamise läbipaistvamaks muutmiseks ja Riigikogu valimis-

Foto: president.ee

PRESIDENT ALUSTAGU ARUTELU ISEENDAST: Edaspidi hakkab rahva arvamusi demokraatiaprobleemide kohta koguma Eesti Koostöö Kogu. Rahvas peaks kõigepealt küsima: miks presidendi ja tema Ärma talu ülalpidamiseks kulutatakse sedavõrd palju raha? Ja kas Eesti-sugusele käabusriigile on üldse vaja presidendi institutsiooni, kui see varjamatult teenib vaid ühe kildkonna huve?

ja haridustegelaste koostatud manifest "Harta 12", kus räägitakse demokraatia lagunemise ilmingutest ja võimumonopoli tekkest praeguses Eestis. Kuigi see dokument on piisavalt üldsõnaline ega sisalda konkreetseid nõudmisi, võeti ta rahva poolt hästi vastu, sest inimesed nägid sellele allkirja andes veel üht võimalust oma meelsust näidata.

Kui Reformierakond eslotsa püüdis varasemal kombel talle tehtavate etteheiteid ignoreerida ja kritiseerijail ülbitedes suud sulgeda, siis lõpuks taibati, et seekord on asi tõsisem ja tagajärjed võivad olla reformierakondlaste jaoks kurvad. Kibekähku hakati partei tagatoas välja töötama uut taktikat, mis aitaks rahva rahulolematust vaigistada. Jõuti järeldusele, et rahvameelepaha alla sattunud pea- ja rahandusministrit ning ammugi endisest partei peasekretärist justiitsministrit pole enam mõtet asja siluma saata. Selle asemel viskus ambrasuurile (pro avalikkuse ette) Keit Pentus-Rosimannus, kes rõhutatult malbe näo ja häälega kordas nii teles kui ka leheveergudel kätteõpitud mantrat: minevikus on tehtud küll mõningaid vigu, kuid erakond on õppimisvõimeline ja teeb kõigest õiged järeldused. Paraku võib olla kindel, et sellest ei piisa endise olukorra taastamiseks. Paraku ei osanud selle käigu initsiaatorid ette näha, et peatselt kogunevad tulised sõed ka Keit Pentus-Rosimannuse pea kohale. Nüüd teame, et ta võib olla osaline oma isale kuulunud

puhkudel, kui Kapo oli provokaatorite kaasabil lõkkele puhunud järjekordse skandaali Keskerakonna ümber. Siis esines president kibekähku avaldustega, milles mõistis karmilt hukka Keskerakonna esimehe või kogu erakonna, kuigi uurimisorganid polnud veel välja selgitanud, kas kahtlustusel on üldse alust.

Seekord aga ei tauninud Ilves selgesõnaliselt võimuerakondade käitumist, vaid hakkas asja siluma, väites, et ühiskonnas pole mingit kriisi, on vaid vaja enam dialoogi poliitikute ja rahva vahel. Selle käivitamiseks kutsus ta kokku parlamendierakondade ja nn vabakondade esindajate ümarlause, mis pidavat aitama ühiskondlikke pingeid maandada. Ümarlause-avakõnes manitses ta kõiki osalejaid teravusi vältima ja asja rahulikult arutama. Ka hiljem sekkus president manitsevalt sõnavõttudesse, mis olid valitsuse suhtes kriitilised. Tema toon meenutas väga öde Ratchildi kuulsat lauset "Poised, käituge korralikult!" Ken Kesey menuromani lavaseadest "Lendas üle käopesa", mida too daam kasutas „nõudlikuks“ muutuvate patsientide talsutamiseks. Pole raske märgata, mis olid ja on presidendi motiivid. Ta üritab jututuppa kanaliseerida rahva meelepaha nende erakondade aadressil, kes temast presidendi tegid. Olgugi et ta poliitikasse tulles positsioneeris end sotsiaaldemokraadina, esitati tema kandidatuur ju paremerakondade poolt, ja nende hääletega ta ka presi-

seaduse kohendamiseks, aga mille võimalik rakendumine lükkub määramatusse tulevikku, on just see järeleproovitud meetod, kuidas protestide eestvedajate aktiivsust suretada ja kõike vaikselt summutada. Tahaks loota, et sedakorda rahvas oma nõudmistest ei tagane ja neid kalevi alla lükata ei lase.

Lõpetuseks tuleb mainida, et rahva poliitilist aktiivsust alla surudes võisid president Ilves olla mängus ka omad huvid. Nii talle kui ka tema nõunikele võis kangastuda olukord, et kui demonstratsioonid jätkuvad ja rahva nõudmisi ei täideta, siis ühel hetkel võivad peaminister Ansipi tagasiastumist nõudvate plakatite kõrvale ilmuda ka loosungid, mis nõuavad presidendi otsevalimist. Ja veelgi hullem oleks, kui rahvas seaks üles küsimuse: miks presidendi ja tema Ärma talu ülalpidamiseks kulutatakse sedavõrd palju raha?

Siit edasi aga saab küsida ka seda, kas Eesti-sugusele käabusriigile on üldse vaja presidendi institutsiooni, kui see varjamatult teenib vaid ühe kildkonna huve ja kui sellele kulutatakse maksumaksjate rahast suhteliselt palju suurem osa, kui näiteks rootslastel või brittidel kulub oma kuningakoja ülalpidamiseks.

Toimetusele:

Autori artikkel jõudis toimetusse enne justiitsminister Kristen Michali tagasiastumist.

TALLINNA TV

17. - 23. detsember

ESMASPÄEV, 17.12

06:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
06:15 Mina, europlane 9/11*
06:30 Aleksei Turovski lood, 38*
07:00 Oma Valitsus*
07:30 Kultuurimeeter*
08:00 Keskkonnanädal*
08:30 Suured helid*
10:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
10:15 Mina, europlane 9/11*
10:30 Aleksei Turovski lood, 38*
11:00 Oma Valitsus*
11:30 Keskkonnanädal*
12:00 Korvpall*
14:05 Info TV
15:00 OTSE: Ülekanne Riigikogust

18:00 TÄNA. Lühiuudised
18:05 Johnny Cash tribute show
18:30 Terve tervis*
19:00 TÄNA. Lühiuudised
19:05 Kaming suun - TTVs tulekul...
19:30 Pealinnapilt

20:00 TÄNA. Uudised
20:30 Kultuurimeeter*
21:00 TÄNA. Lühiuudised
21:05 Tallinlase tarbeks*
21:30 Mitte ainult mäng*
22:00 TÄNA. Lühiuudised
22:05 Mitte ainult mäng jätkub
23:20 XV Suur Paunvere väljanäitus*

TEISIPÄEV, 18.12

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 1. osa*
06:30 Terve tervis*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Kaming suun - TTVs tulekul...*

07:30 Pealinnapilt*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeeter*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Tallinlase tarbeks*
09:30 Mitte ainult mäng*
10:00 TÄNA. Lühiuudised*
10:05 Mitte ainult mäng jätkub*
11:20 XV Suur Paunvere väljanäitus*

12:00 Ülekanne Riigikogust*
16:00 Info TV
17:05 Kaming suun - TTVs tulekul...*

17:30 Pealinnapilt*
18:00 TÄNA. Lühiuudised*
18:05 Johnny Cash tribute show
18:30 Jäljed*
19:00 TÄNA. Lühiuudised*
19:05 Luubi all*
19:30 Linnaosa lood*
20:00 TÄNA. Uudised*
20:30 Meistrilinn. Kellad*
21:00 TÄNA. Lühiuudised*
21:05 Helsinki - Tallinn*
21:30 Mõtlemele taas*
22:00 TÄNA. Lühiuudised*
22:05 Mõtlemele taas jätkub*
22:35 Airi Allvee sünnipäevakontsert 1/2*

23:45 Multifilm*
00:00 TÄNA. Lühiuudised*
00:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
00:30 Löötsalood*
01:00 TÄNA. Lühiuudised*
01:05 Päevakava*
01:30 Hingelt tugevad*
02:00 TÄNA. Uudised*
02:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
03:00 TÄNA. Lühiuudised*
03:05 Linnaliiklus*
03:30 Vintskapist soklini*
04:00 TÄNA. Lühiuudised*
04:05 Tagasiotsija! Geneetilise ooper*
05:45 Sini-valge lipu all. Fragmente vanast Tallinnast*

KOLMAPÄEV, 19.12

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show*
06:30 Jäljed*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Luubi all*
07:30 Linnaosa lood*
07:30 TÄNA. Uudised*
08:30 Meistrilinn. Kellad*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Helsinki - Tallinn*
09:30 Mõtlemele taas*
10:00 TÄNA. Lühiuudised*
10:05 Mõtlemele taas jätkub*

10:35 Airi Allvee sünnipäevakontsert 1/2*

11:45 Multifilm. Peaaegu uskumatu lugu*
12:00 Jäljed*
12:30 Luubi all*
12:55 Linnaosa lood*
13:25 Info TV
15:35 Meistrilinn. Kellad*
16:05 Linnaosa lood*
16:35 Helsinki - Tallinn*
17:00 Mõtlemele taas*
18:00 TÄNA. Lühiuudised*
18:05 Johnny Cash tribute show 2012, 3. osa*
18:30 Teeme ise*
19:00 TÄNA. Lühiuudised*
19:05 Meedia keskpunkt*
20:00 TÄNA. Uudised*
20:30 OTSE: Tallinn 24*
21:00 TÄNA. Lühiuudised*
21:05 OTSE: Tallinn 24 jätkub*
21:30 Kraamikaamera*
22:00 TÄNA. Lühiuudised*
22:05 Heeroldi jutud*
22:35 Airi Allvee sünnipäevakontsert 2/2*

23:40 Meistrilinn. Kalligraaf*
00:00 TÄNA. Lühiuudised*
00:05 Meedia keskpunkt*
01:00 TÄNA. Lühiuudised*
01:05 Johnny Cash tribute show*
01:30 Teeme ise*
02:00 TÄNA. Uudised*
02:30 Tallinn 24*
03:00 TÄNA. Lühiuudised*
03:05 Tallinn 24 jätkub*
03:30 Kraamikaamera*
04:00 TÄNA. Lühiuudised*
04:05 Heeroldi jutud*
04:35 Airi Allvee sünnipäevakontsert 2/2*

05:40 Meistrilinn. Kalligraaf*
NELJAPÄEV, 20.12
06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 3. osa*
06:30 Teeme ise*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Meedia keskpunkt*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Tallinn 24*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Tallinn 24 jätkub*
09:30 Kraamikaamera*
10:00 TÄNA. Lühiuudised*
10:05 Heeroldi jutud*
10:35 Airi Allvee sünnipäevakontsert 2/2*

NELJAPÄEV, 20.12

11:40 Meistrilinn. Kalligraaf*
12:00 Teeme ise*
12:25 Meedia keskpunkt*
13:20 Info TV
15:15 Kraamikaamera*
15:45 Teeme ise*
16:10 Meedia keskpunkt*
17:05 Tallinn 24*
18:00 TÄNA. Lühiuudised*
18:05 Johnny Cash tribute show
18:30 Löötsalood*
19:00 TÄNA. Lühiuudised*
19:05 Päevakava*
19:30 Hingelt tugevad*
20:00 TÄNA. Uudised*
20:30 Kultuurimeetri arhiivist KUMUs*
21:00 TÄNA. Lühiuudised*
21:05 Linnaliiklus*
21:30 Vintskapist soklini*
22:00 TÄNA. Lühiuudised*
22:05 Tagasiotsija! Geneetilise ooper*
23:45 Sini-valge lipu all. Fragmente vanast Tallinnast*

00:00 TÄNA. Lühiuudised*
00:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
00:30 Löötsalood*
01:00 TÄNA. Lühiuudised*
01:05 Päevakava*
01:30 Hingelt tugevad*
02:00 TÄNA. Uudised*
02:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
03:00 TÄNA. Lühiuudised*
03:05 Linnaliiklus*
03:30 Vintskapist soklini*
04:00 TÄNA. Lühiuudised*
04:05 Tagasiotsija! Geneetilise ooper*
05:45 Sini-valge lipu all. Fragmente vanast Tallinnast*

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*
09:30 TÄNA. Lühiuudised*

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*
REEDE, 21.12
06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*

REEDE, 21.12

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*

10:00 TÄNA. Lühiuudised*

10:05 Lumepalliturniir*
11:00 Lumepalliturniir*
12:00 Päevakava*
12:25 Hingelt tugevad*
12:55 Kultuurimeetri arhiivist*
13:25 Info TV
15:40 Päevakava*
16:05 Hingelt tugevad*
16:35 Kultuurimeetri arhiivist*
17:05 Linnaliiklus*
17:30 Vintskapist soklini*
18:00 TÄNA. Lühiuudised*
18:05 Johnny Cash tribute show
18:30 Aleksei Turovski lood, 38*
19:00 TÄNA. Lühiuudised*
19:05 Sügispealinn*
19:30 Mina, tallinlane
20:00 TÄNA. Uudised*
20:30 Kultuurimeeter*
21:00 TÄNA. Lühiuudised*
21:05 Teeme ise*
21:30 Heeroldi jutud*
22:00 TÄNA. Lühiuudised*
22:05 Maatriks*
22:50 Kohtumised kamina juures*
23:40 Meistrilinn. Kingsepäev*

00:00 TÄNA. Lühiuudised*
00:05 Johnny Cash tribute show*
00:30 Aleksei Turovski lood, 38*
01:00 TÄNA. Lühiuudised*
01:05 Sügispealinn*
01:30 Mina, tallinlane*
02:00 TÄNA. Uudised*
02:30 Kultuurimeeter*
03:00 TÄNA. Lühiuudised*
03:05 Teeme ise*
03:30 Heeroldi jutud*
04:00 TÄNA. Lühiuudised*
04:05 Maatriks*
04:50 Kohtumised kamina juures*
05:40 Meistrilinn. Kingsepäev*
06:00 Info TV

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 3. osa*
06:30 Teeme ise*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Meedia keskpunkt*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Tallinn 24*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Tallinn 24 jätkub*
09:30 Kraamikaamera*
10:00 TÄNA. Lühiuudised*
10:05 Heeroldi jutud*
10:35 Airi Allvee sünnipäevakontsert 2/2*

LAUPÄEV, 22.12

08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TeTeVeke. Multifilmid*
08:40 Päevakava*
09:05 Johnny Cash tribute show 2012, 5. osa*
09:30 Mõtlemele taas*
10:30 Kultuurimeeter*
11:00 Kas tohib?*11:30 Pillimeeste klubi*
12:30 TeTeVeke. Multifilmid*
12:40 Päevakava*
13:05 Kultuurimeeter*
13:35 Info TV
15:05 Tallinn 24*
16:00 Kas tohib?*16:30 Kultuurimeeter*
17:00 Pillimeeste klubi*
18:00 TÄNA. Lühiuudised*
18:05 Luubi all*
18:30 Vintskapist soklini*
19:00 Linnaosa lood*
19:30 Jäljed*
20:00 TÄNA. Uudised*
20:15 Kraamikaamera*
20:45 Helsinki - Tallinn*
21:10 Maatriks*
21:55 Sünnipäevakontsert*
22:40 Sünnipäevakontsert*
23:35 TÄNA. Uudised*
23:50 Luubi all*
00:15 Vintskapist soklini*
00:45 Linnaosa lood*
01:15 Jäljed*
01:45 Kraamikaamera*
02:15 Helsinki - Tallinn*
02:40 Maatriks*
03:25 Sünnipäevakontsert*
04:10 Sünnipäevakontsert.*
05:05 Info TV

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*
09:30 TÄNA. Lühiuudised*

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*
09:30 TÄNA. Lühiuudised*

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*
PÜHAPÄEV, 23.12
08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 TeTeVeke. Multifilmid*
08:25 Vintskapist soklini*
08:55 Luubi all*
09:20 Jäljed*
09:50 Aleksei Turovski lood, 18*
10:20 Linnaliiklus*
10:45 Terve tervis*
11:15 Kraamikaamera*
11:45 Sünnipäevakontsert*
12:30 Sünnipäevakontsert*
13:25 Luubi all*
13:50 Info TV
15:55 TeTeVeke. Multifilmid*
16:05 Kraamikaamera*
16:35 Terve tervis*
17:05 Linnaliiklus*
17:30 Aleksei Turovski lood, 18*
18:00 Hingelt tugevad*
18:30 Heeroldi jutud*
19:00 Kas tohib?*19:30 Terve tervis*
20:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte
20:15 Armastus ja tants
21:50 Suured helid
23:20 Euroopa tee 12/13*
23:35 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
23:50 Heeroldi jutud*
00:20 Hingelt tugevad*
00:50 Armastus ja tants *
02:25 Suured helid*
04:00 Info TV

06:00 TÄNA. Lühiuudised*
06:05 Johnny Cash tribute show 2012, 4. osa*
06:30 Löötsalood*
07:00 TÄNA. Lühiuudised*
07:05 Päevakava*
07:30 Hingelt tugevad*
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeetri arhiivist. Eesti kunstiskeened KUMUs*
09:00 TÄNA. Lühiuudised*
09:05 Linnaliiklus*
09:30 Vintskapist soklini*

Nädala juubilar ANTON DENIKIN 140

Kahe maailmasõja vahemikus sai mõnestki nimekast väejuhist riigijuht. Nii tõusid marssalid Jozef Klemens Pilsudski ja Mustafa Kemal Atatürk presidendiks Poolas ja Türgis. Soome riigi ajaloo kuulsaimast sõjamehest, ülemjuhatajast marssal Carl Gustaf Emil Mannerheimist sai riigihoidja ja Teise maailmasõja lõpul oli ta president. Tõenäoliselt võinuks riigimehekarjäär oodata ka aastail 1918–1923 toimunud Venemaa kodusõja valgearmee üht nimekamat väejuhti kindral Anton Denikinit. Objektive ja subjektive faktorite tulemusel võitis selle heitluse punane Venemaa. Ehk aidanuks valgete võidule kaasa, kui Denikin jt selle sõdiva poole väejuhid tegutsenuks sõjakeerises rohkem poliitikutena?

Sarnaselt mitmete Venemaa teiste kuulsustega polnud ka Denikin puhasverd venelane. Ta sündis 16. detsembril 1872 Varssavi kubermangus Wroclawis 65-aastase erumajori Ivan Denikini ja vaesunud katoliiklikust aadliperest pärit 29-aastase poolatari Elizabethi pojana. Sõjaväelaseks õppimine algas Kiievi junkrukoolis. 1899. a Anton Denikin lõpetas Peterburis kindralstaabi akadeemia, kus avaldusid tema õiglustunne ja võitlejaloomus. Kuigi kõrgkool sai lõpetatud sedavõrd heade hinnetega, et pidanuks kohe saama tööle kindralstaabi, jäi ta sealsest ametist siiski ilma. See ajendas noort ohvitseri kirjutama korduvalt protestikirju keiser

Nikolai II-le ja sõjaminister Aleksei Kuropatkinile. Lõpuks võitles Anton Denikin siiski kätte õiguse ning edutati staabiohvitseriks. (Tema järjekindlast „jonniajamisest“ on Vikerraadio saates „Müstiline Venemaa“ paeluvalt rääkinud ajaloolane David Vseviov.)

N-õ tubasemast tööst enam paelus Denikinit reaalse sõjamehele. Nii läkski ta vabatahtlikult Vene–Jaapani sõtta, kus sai peagi staabiülemaks Baikali-taguses kasakadiviisis ning hiljem Uraali diviisis. Venemaa armetu lüüasaamine selles sõjas ja 1905.–1906. a revolutsioon panid Anton Denikinit mõtlema ühiskonnaelu valukohtadele. Ta kuulus neisse ringkondadesse, kes pooldasid Venemaa riigielus muudatusi, kuid mitte revolutsiooni, vaid evolutsiooni teel, sealhulgas ka konstitutsioonilise monarhia kehtestamist, eeskujuks Inglismaa. (Noid kaalutlusi võiks võrrelda Mihhail Gorbatšovi *perestroika*-poliitikaga NSV Liidu päästmiseks.)

Esimese maailmasõja ajal Denikinit sai Raudbrigaadiks kutsutud 4. laskurbrigaadi ülem Galiitsias. Teda tunnustati briljantidega kaunistatud Püha Georgi aumõõgaga, mida keiserlikul Venemaal pälvisid vaid eriti silma paistnud sõjaväelased.

Pärast nõukogulikus ajaloo-käsituses Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonina tun-

tud bolševistlikku riigipöört sai kindral Denikinit valgekaartliku Vabatahtliku Armeed üks organiseerijaid ja pärast kindral Lavr Kornilovi lange-mist 1918. a kevadel Jekaterinodari ründamisel ka selle armee juhataja. Denikini juhi-

tud armee tegutses Lõuna-Venemaal, suuremateks võitudeks olid Kiievi, Orjoli jmt suurte linnade vallutamine punastelt. Ta kavandas pealetungi ka Moskvale. Paraku järgnesid võitudele lüüasaamised, ja Denikin taandus

järelejäänud vägedega Krimmi, kus määras enda asemel Lõuna-Venemaa vägede ülemjuhatajaks kindralleitnant Peter von Wrangeli.

Anton Denikini juhitud vägede kaotuse põhjusteks võib pidada konkreetse poliitilise tegevusjoone puudumist. (Prof. Vseviov rääkis oma raadio-saates, et kuigi valgekaartlaste seas leidis nii tsaarivõimu taastamise kui ka vabariigi pooldajaid, ei avaldanud Denikin ses küsimuses kindlat seisukohta, vaid ennekõike pidas peaesmärgiks punavägede purustamist ja nõukogude võimu kukutamist. Ajaloolased on Denikini ja tema meeskonna miinustena märkinud ka põllumajandusreformiga mitte tegelemist noil territooriume, mis nende kontrolli all olid. Teatavasti tõi Eesti iseseisvuse pooldajatele Vabadussõjas suuresti võidu just maareformi talupoja-keskne läbiviimine.)

Oma elukäigu poolest vedas kaotajaks jäänud Denikini ehk rohkemgi kui tema võitjatel. Enamik kodusõja-aegseid Nõukogude Venemaa tippsõjaväelasi hukati stalinlike repressioonide ajastul. Nende hulgas oli ka Kütidiviisi eestlasest komandör Jakob Palvadre, kes 1936. a „rahva-vaenlasena“ hukati. 1937. a tabas sama saatus Punaarmee korpusekomandöri Johannes Raudmetsa, kes osales Orjoli, Kurski, Harkovi ja Donbassi hõivamisel Denikini vägedelt ning Krimmis Perekopi kindlustatud positsioonide hõiva-

mises Wrangeli vägedelt.

Denikinil õnnestus pääseda Krimmist Türki – Konstantinoopolisse. Oma Lääne-Euroopa perioodil elas ta ka Ungaris, kaks korda Belgias ning Prantsusmaal. 1945. a asus ta Ameerika Ühendriikidesse, kus suri 8. augustil 1947 ja maeti New Jersey osariigis Jacksoni linnas. Tema abikaasa viimseks puhkepaigaks sai Pariis. 2005. aastal maeti nad mõlemad ümber Moskvasse – Donskoi kloostri. Selleks et ümbermatmise tseremoonia teoks saaks, saatis Denikinite eakas tütar kirja president Vladimir Putinile.

Läänes elades pidas Anton Denikin loenguid ja kirjutas mitu raamatut. Üht tema teost, millel pealkiri „Vene eba-stabiilsus“, peetakse kõige huvitavamaks, mis on üldse ilmunud valgekaartliku liikumise kohta Lõuna-Venemaal.

Kindral Anton Denikinist saab lugeda ka 2000. a ilmunud raamatust „Kahe maailmasõja väejuhid“, mille koostajad on Mati Üun, Hannes Walter, Erik Linnasmägi, Aivars Petersons ja Olev Raidla. Eestlastest sõjaväelasi on läbi aegade ikka jätkunud igale poole – internetis leidub teavet näiteks sellegi kohta, kuidas kümnetel Denikini armeees sõdinud meie rahvuskaslastel õnnestus pärast lüüasaamisi Krimmi kaudu pääseda Egiptusesse.

Jaan Lukas

Meedia keskpunkt 12.12.12 kell 19.30

Kordusaated peale keskööd ja 13. detsembril

- Meedia neelas ööistungid hapu näoga alla. Riigieelarve täna lõpphääletusel Riigikogus, keskerakondlased näitavad punast.
- Pärast valitsusremonti kommentaaritel suu vett täis. Kas Michali tagasiastumisega Reformierakonna suured skandaalid lõpevadki?

• Eesti meedial kehvad päevad – rahvas ei taha enam lehti lugeda.

• Elektri hinnatõus ei lähe meelest ja alles hakkab meie rahakotte tühjendama. Aasta alguseks ennustatakse inflatsiooni äkilist tõusu.

Saates **Urmi Reinde** ja **Allan Alaküla**, saatejuht **Heimar Lenk**.

Tartu üritused

Laupäeval, 29. detsembril kell 13 koguneme sel aastal viimast korda Keskerakonna Tartu bürosse (Ülikooli 12) kohvilauda.

Teisipäeval, 8. jaanuaril kell 10–12 nõustab Keskerakonna Tartu büros tartlasi jurist Asta Liivak.

Südamlik kaastunne Meedi Talvisele kalli abikaasa

KALJU TALVISE

kaotuse puhul

Eesti Keskerakond

Tallinna Jõuluturg

avatud 8. jaanuarini 2013 iga päev kl 10–19

Kultuuriprogramm algab reedeti kl 17 ja nädalavahetustel kl 12.

Põhja-põdrad, jõuluroad, soojad joogid, kingitused, suveniirid, jõuluehted

Tulge kogu perega – Jõuluvana ootab!

Tallinna Keskklinna Linnaosavalitsus

KESKNÄDALA sooduskampaania ainult aastatellimusele –
12 kuud 20 eurot!

Kampaania kehtib 30. novembrist 2012 kuni 31. jaanuarini 2013

Telli Kesknädal! * Helista 617 77 17 * www.tellimine.ee * tellimine@expresspost.ee